

TEZĂUR LITURGIC

4 APRILIE

VIATA SF. CUVIOS IOSIF IMNOGRAFUL

ATENA, 2020

Βίος καὶ Πολιτεία τοῦ Ὁσίου Ἰωσήφ τοῦ Ὑμνογράφου

[Συναξάριον ἐκ τοῦ Μηναιίου] [Βίος ἐν P.G. Migne]
[Βίος ὑπὸ Ἰωάννου] [Λόγος ὑπὸ Ἰωάννου]

ΣΥΝΑΞΑΡΙΟΝ

(Ἐκ τοῦ Μηναιίου)

Τῆ Γ' τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου, μνήμη τοῦ Ὁσίου Πατρὸς
ἡμῶν Ἰωσήφ τοῦ Ὑμνογράφου.

Στίχ. Ζῶντος Θεοῦ σὺ θεῖος ὑμνητής, Πάτερ.
Ἐγὼ δέ σου θανόντος ὑμνητής νέος.

Οὗτος τῆς Σικελῶν ἐπαρχίας ὑπῆρχε, γεννητόρων
Πλωτίνου καὶ Ἀγάθης, ἐπεικῆς καὶ εὐσεβῆς τὸν
τρόπον, καὶ τῆ μελέτῃ τῶν θείων Γραφῶν ἀεὶ
σκολάζων. Ἀλωθείσης δὲ τῆς πατρίδος αὐτοῦ ὑπὸ τῶν
Ἀγαρηνῶν, οὗτος σὺν τῇ μητρὶ καὶ ἀδελφοῖς πρὸς τὴν
τοῦ Πέλοπος ἀνήχθη· κάκειθεν πρὸς τὴν
Θεσσαλονίκην, ἔνθα τὸν μοναστὴν ὑπέρχεται βίον,
καὶ πρὸς τοὺς πνευματικοὺς ἀγῶνας ἀποδύεται· κλίνη
γὰρ ἦν αὐτῷ ἔδαφος κωδίῳ καλυπτόμενον· χιτῶν
ἀφελής· τροφή, ἄρτος βραχύς· ποτόν, ὕδωρ· στάσις
παννύχιος· γονάτων κατάκλισις· συνεχεῖς ὕμνοι ἐπὶ
στόματος· ἐργόχειρον, καλλιγραφία· ἢ ἐκ ταύτης
σχολή, ἀνάγνωσις τῶν θείων Γραφῶν. Ἐκ τούτων
γέγονε πρᾶος, σεμνός, μέτριος, ἀπλοῦς, ἀκέραιος, καὶ

τὰ τούτοις ἐπόμενα. Τούτοις πλουτῶν, χειροτονεῖται πρεσβύτερος.

Χρόνος οὐχὶ συχνός, καὶ μετὰ Γρηγορίου, ὃ τοῦ Δεκαπολίτου προσηγορία, ἀνδρὸς ἐλλογίμου, τῆ Κωνσταντίνου πόλει ἐπιδημεῖ· μεθ' οὗ τῷ ναῶ τοῦ Ἁγίου Μάρτυρος Ἀντίπα ἐγκλείεται, σκληραγωγίαις καὶ ἀσκητικοῖς πόνοις ἐπαγαλλόμενος.

Ἐπεὶ δὲ ἡ χριστομάχος αἵρεσις ἀνεφύη τῶν Εἰκονομάχων, καὶ ὁ μακάριος εἰς Ῥώμην ἀπέπλεεν, εἰς τοῦτό τινων αὐτὸν ἀξιωσάντων, νῆες ἐπιστᾶσαι βαρβαρικαί, δεσμώτην εἰς Κρήτην ἀπήγαγον καὶ τῆ εἰρκτῆ ἐναπέθευτο. Πάντας δὲ ἐδίδασκε τὴν τῆς σωτηρίας ὁδόν, καὶ πολλοὺς ἐκ τῶν τοῦ διαβόλου χειρῶν ἐλυτρώσατο. Ἐνθα ἱεροπρεπῆς τις ἀνὴρ αὐτῷ ἐπιστάς, Ἐκ Μύρων τῆς Λυκίας ἐνταῦθα πάρειμι, ἔφη· ἀλλὰ δέξαι ταύτην τὴν κεφαλίδα. Ὁ δὲ, λαβὼν, ὁμοῦ τε ἀνεγίνωσκε καὶ ἔψαλλε· Τάχυνον ὁ Οἰκτίρμων, καὶ σπεῦσον ὡς ἐλεήμων εἰς τὴν βοήθειαν ἡμῶν· ὅτι δύνασαι βουλόμενος· καὶ τὸ ἄδόμενον ἔργον πρωίας ἐγένετο· τότε γὰρ τοῦ τῆς αἵρέσεως προμάχου ἐκποδῶν γενομένου, ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία τῶν σεπτῶν εἰκονισμάτων ἀπειλήφε τὴν εὐπρέπειαν· καὶ ὁ τίμιος Ἰωσήφ, ἐλευθερωθεὶς τῆς Κρήτης, πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν διεσώζετο.

Ἐπεὶ δὲ λείψανον ἱερώτατον τοῦ μεγάλου Ἀποστόλου Βαρθολομαίου παρά τινος λαβὼν εἶχε, καὶ ναὸν ἐπ'

ὄνόματι τούτου, συνάμα τῷ κλεινῷ Γρηγορίῳ, ἑδείματο, καὶ ἐν φροντίδι πλείονι καθεισθῆκει καὶ μελωδήμασι τὰς αὐτοῦ πανηγύρεις κατακοσμήσαι, σὺν δάκρυσί τε καὶ στεναγμοῖς ἡξίου τοῦ ποθουμένου τυχεῖν· τοιγαροῦν καὶ ἐπέτυχεν. Ὅρα γὰρ ἄνδρα τινὰ φοβερόν, ἐν Ἀποστολικῷ τῷ σχήματι, ἀπὸ τῆς ἱερᾶς τραπέζης Εὐαγγέλιον ἀράμενον, καὶ τοῖς αὐτοῦ στέρνοις ἐπιθέντα καὶ εὐλογίας αὐτὸν ἀξιώσαντα. Τοῦτο δὲ ἦν ἀπαρχὴ τοῦ θείου χαρίσματος· οὕτω γὰρ ἀπόνως μετ' εὐκολίας τὰς ἱερὰς μελωδίας τοῖς αἰτουμένοις παρεῖχεν, ὡς εἶναι νομίζειν τινὰς μὴ ἐξ ἑαυτοῦ ταῦτας γεννᾶν, ἀλλ' ἐκμανθάνειν ἀλλαχοῦ πρότερον καὶ ἀποστοματίζειν, καὶ οὕτω τοῖς αἰτουμένοις παρέχειν· τὸ δὲ μὴ τοιαύτην ἔχειν τὴν ὑπόθεσιν, ἀλλ' ἐκ θείου χαρίσματος, καθὰ προέφημεν, ταῦτα προφέρειν πεπίστευται.

Ἐντεῦθεν τοῖς ἀπάντων στόμασιν ἄδεται, καὶ πᾶσι ποθεινὸς καὶ ἐπέραστος, οὐ μόνον ἰδιώταις καὶ ἄρχουσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς βασιλεῦσι γίνεται. Καὶ ὑπερορῖα μὲν παρὰ τὸ δέον καταδικάζεται· ἀλλ' εὐθὺς ἀνακληθεῖς, τῶν ἱερῶν σκευῶν τῆς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας τὴν φυλακὴν πιστεύεται, Ἰγνατίου Πατριαρχοῦντος τοῦ θείου· οὗ μετὰ τὴν ἐκδημίαν, παρὰ Φωτίου στέργεται καὶ ἐκθειάζεται· (οὗτος γὰρ μετὰ τοῦτον Πατριάρχης ἀναδείκνυται) καὶ ὑπὲρ τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως ἀγωνιζόμενος, ἐξωρίσθη εἰς Χερσῶνα. Μετὰ δὲ τὴν τελευταίαν τοῦ τυράννου, ἀναρρυσθεῖς ἐκ Χερσῶνος παρὰ τῆς βασιλίδος

Θεοδώρας, τῆς ποιησάσης τὴν Ὁρθοδοξίαν, καὶ πολλοὺς τῶν Ἁγίων αὖθις ὑμνολογήσας, ἐκοιμήθη, καὶ κατετέθη τὸ τίμιον αὐτοῦ Λείψανον ἐν τῇ Μονῇ, ἐν ἧ κατακεῖται.

Ἄνθρωπος δὲ τις, ἔχων δοῦλον χρήσιμον, ἐπέειπε ὁ δοῦλος ἔφυγεν, ἀπελθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εἰς τὸν Ἅγιον Θεόδωρον τὸν Φανερωτὴν, παρεκάλει αὐτὸν φανερῶσαι τὸν δοῦλον αὐτοῦ. Προσμείνας οὖν ἐν τῷ Ναῷ ἐπὶ τρισὶ νυχθημέροις, καὶ μηδὲν μαθὼν, λυπηθεὶς, ἐβούλετο ἀναχωρῆσαι. Ὁρθρου δὲ ὄντος, καὶ ψυχωφελοῦς ἀναγινωσκομένου λόγου, μικρὸν ἀφύπνωσε, καὶ ὄρᾳ τὸν Μάρτυρα λέγοντα αὐτῷ· Ἴνα τί λελύπησαι; Ἰωσήφ ὁ ποιητὴς, κοιμηθεὶς ταύτῃ τῇ νυκτί, ἐπεσκέφθη παρ' ἡμῶν πάντων, οὗς κανόσιν ἐτίμησεν ἡ ἅγια αὐτοῦ ψυχὴ· καὶ νῦν παραγέγονα τοῦ λοιποῦ δηλῶσαι σοι· Ἀπελθε κατὰ τὸν δεῖνα τόπον καὶ εὐρήσεις, ὃν ἐπιζητεῖς οἰκέτην σου.

Ἰωσήφ ὁ Ὑμνογράφος

Βίος ὑπὸ Παναγιώτου Ν. Χαραβάνη,

Ἐκπαιδευτικοῦ

Ἐν· ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΤΡΟΛΟΓΙΑ MIGNÉ. ΤΟΜ.105.

ΚΕΝΤΡΟΝ ΠΑΤΕΡΙΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ (ΚΕΠΕ).

ΑΘΗΝΑΙ 2004.

Ὁ Ἰωσήφ, υἱὸς τοῦ Πλωτίνου καὶ τῆς Ἀγάθης, ἐγεννήθη περὶ τὸ 816 εἰς τὴν Πάνορμον τῆς Σικελίας,

τὸ σημερινὸν Παλέρμο, ὅπου καὶ ἐξεπαιδεύθη ἐπιμελῶς.

Κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 831 ἐγκατέλειπε μετὰ τῆς οἰκογενείας του τὴν ὑπὸ τῶν Ἀράβων πολιορκουμένην Πάνορμον καὶ κατέφυγεν εἰς Πελοπόννησον.

Περὶ τὸ τέλος τοῦ 831 ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Πελοποννήσου, πιθανώτατα διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, προκειμένου νὰ ὀλοκληρώσῃ τὰς διακοπείσας σπουδὰς του. Διερχόμενος ἐκ Θεσσαλονίκης, ἐπεσκέφθη τὴν σχολὴν τῆς Μονῆς Λατόμου, ὅπου ἐδιδάχθη τὴν ῥητορικὴν καὶ τὴν φιλοσοφίαν, ἐνῶ συνεπλήρωσε καὶ τὰς γνώσεις του εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἐνῶ ἐκ παραλλήλου ἤσκει καὶ ἐδίδασκε τὴν τέχνην τῆς ἀντιγραφῆς χειρογράφων (καλλιγραφία). Προσελκυσθεὶς εἰς τὸν μοναχικὸν βίον, ἐκάρη μοναχὸς εἰς τὴν ἐν λόγῳ Μονὴν καὶ κατόπιν, περὶ τὸ 840, ἐχειροτονήθη ἱερεὺς.

Κατόπιν αἰτήματος τοῦ Γρηγορίου Δεκαπολίτου, ὁ ἡγούμενος τῆς Μονῆς Λατόμου ἐπέτρεψεν εἰς τὸν Ἰωσήφ νὰ ἀναχωρήσῃ διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὅπου συνασκούμενος μετὰ τοῦ Γρηγορίου εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Ἀντίπα, ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ τὴν ἀντιγραφὴν τῶν χειρογράφων.

Συμμετέσχεν ἐνεργῶς εἰς τὸν κατὰ τῶν εἰκονομάχων ἀγῶνα καί, ὡς ἔμπιστον πρόσωπον τῶν ἐν

Κωνσταντινουπόλει ὀρθοδόξων, ἀπεστάλη, τῷ 841, πρὸς τὸν πάπαν Γρηγόριον Δ΄ (827 - 844), προκειμένου νὰ ἐνημερώσῃ αὐτὸν περὶ τῶν δεινῶν, τὰ ὁποῖα ὑφίσταντο ὑπὸ τῶν εἰκονομάχων οἱ πιστοὶ τῆς Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως. Κατὰ τὸν πρὸς τὴν Ῥώμην πλοῦν, τὸ πλοῖον του ἠχμαλωτίσθη ὑπὸ Σαρακηνῶν πειρατῶν καὶ ὠδηγήθη εἰς Κρήτην, ὅπου ὁ Ἰωσήφ ἐφυλακίσθη. Μετὰ ἓν ἔτος, ὅμως, ἀφέθη ἐλεύθερος κατόπιν καταβολῆς λύτρων. Κατὰ τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἐπιστροφήν του, διερχόμενος διὰ τῆς Θεσσαλίας, ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ τὸ ὑπὸ τινος μοναχοῦ δωρηθὲν εἰς αὐτὸν λείψανον τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Βαρθολομαίου, πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποίου ἀνήγειρε ναὸν εἰς τὴν Βασιλεύουσαν.

Ἀφικθεὶς εἰς τὴν βυζαντινὴν πρωτεύουσαν κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 842, παρέμεινε μέχρι τοῦ 845 εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Ἀντίπα καὶ κατόπιν ἐπὶ πενταετίαν ὅλην εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἐξασκῶν καὶ διδάσκων τὴν τέχνην τῆς καλλιγραφίας.

Διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν πολυπληθῶν μαθητῶν του ἀνεζήτησεν ἕτερον τόπον πλησίον τοῦ ναοῦ, ὅπου ἱδρυσε καλλιγραφικὸν ἐργαστήριον, τὸ ὁποῖον μετὰ τὴν ἀνακομιδὴν τοῦ λειψάνου τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Δεκαπολίτου καὶ τὴν ἀνέγερσιν ἱεροῦ ναοῦ πρὸς τιμὴν τοῦ ἁγίου Γρηγορίου καὶ τοῦ ἁγίου Ἀποστόλου Βαρθολομαίου, μετεμορφώθη εἰς μοναστήριον, ὑπὸ

τὴν ἡγεσίαν του. Τότε διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν μοναχῶν τῆς Μονῆς του ἤρχισε τὴν σύνταξιν κανόνων διὰ τὴν συμπλήρωσιν τῶν κενῶν τῆς Ὀκτωῆκου, τῶν Μηναιῶν, τοῦ Τριωδίου καὶ τοῦ Πεντηκοσταρίου.

Κατὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ 858, διὰ αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος, ἐξωρίσθη εἰς Χερσῶνα, λόγῳ τῆς ἀντιθέσεως του εἰς τὸν ἔκλυτον βίον τοῦ πανισχύρου καίσαρος Βάρδα. Μετὰ τὴν ἄνοδον εἰς τὸν θρόνον τοῦ Βασιλείου Α΄, ἀνεκλήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, καθιστάμενος ἐκ τῶν στενότερων συνεργατῶν τοῦ ἀποκατασταθέντος πατριάρχου Ἰγνατίου, λαβὼν καὶ τὸ ἀξίωμα τοῦ σκευοφύλακος τῆς Ἁγίας Σοφίας, τὸ ὁποῖον διετήρησε καὶ κατὰ τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἱεροῦ Φωτίου εἰς τὸν πατριαρχικὸν θρόνον. Ὀλίγον πρὸ τοῦ θανάτου του, ἐπισυμβάντος τὴν 3ην Ἀπριλίου 866, παρητήθη τοῦ ἀξιώματός του. Ἡ Ἐκκλησία τιμᾷ τὴν μνήμην του τὴν 3ην Ἀπριλίου.

Ὁ Ἰωσήφ εἶναι ἐκ τῶν παραγωγικοτέρων ὑμνογράφων τῆς Ἐκκλησίας. Ἐπ' ὀνόματί του παραδίδονται περὶ τοὺς 300 κανόνας, πολλὰ στιχηρὰ ἰδιόμελα καὶ κοντάκια, ἢ πλειονότης τῶν ὁποίων εὐρίσκεται εἰς τὰ ἐν χρήσει λειτουργικὰ βιβλία τῆς Ἐκκλησίας· τὰ Μηναιᾶ, τὴν Παρακλητικὴν, τὸ Τριώδιον καὶ τὸ Πεντηκοστάριον.

Κανόνες τοῦ Ἰωσήφ δημοσιεύονται ἐν στήλ. 984 - 1421 τοῦ παρόντος τόμου (PG.105).

Πλήν τῶν ποιητικῶν ἔργων τοῦ Ἰωσήφ, ἐπ' ὀνόματι του παραδίδονται καὶ δύο ἐγκώμια εἰς τὸν ἅγιον ἀπόστολον Βαρθολομαῖον. Ἡ λατινικὴ μετάφρασις τοῦ πρώτου ἐγκωμίου δημοσιεύεται ἐν στήλ. 1421 -1426 τοῦ παρόντος τόμου.

Πλήρη κατάλογον τῶν Κανόνων, ἐκδεδομένων καὶ ἀνεκδότων τοῦ Ἰωσήφ βλ. ἐν Ε.Ι.Τωμαδάκη, Ἰωσήφ ὁ Ὑμνογράφος. Βίος καὶ ἔργον, διδακτορικὴ διατριβή, Ἀθῆναι 1971, σελ.107-232.

ΑΓΙΟΥ ΙΩΣΗΦ ΤΟΥ ΥΜΝΟΓΡΑΦΟΥ ΒΙΟΣ

Ὑπὸ Ἰωάννου Διακόνου

Acta Sanctorum Bolland. Aprilis, tom. I

PG.105, 931-933

Οὗτος ὑπῆρχεν ἐκ τῆς Σικελῶν ἐπαρχίας, γεννητόρων Πλουτίνου καὶ Ἀγάθης. Πορθηθείσης δὲ τῆς πατρίδος, σὺν μητρὶ καὶ ἀδελφοῖς διαφυλαχθεὶς, ἤλθεν εἰς Πελοπόννησον. Ἐκεῖθεν ἀπάρας ἤλθεν εἰς Θεσσαλονίκην. Πέντε καὶ δέκατον ἔτος ἄγων, ἀποκείρεται ἐν τινὶ μοναστηρίῳ, καὶ ἦν διερχόμενος πᾶσαν τὴν θείαν Γραφήν· ὅθεν καὶ τὴν τοῦ πρεσβυτέρου χειροτονίαν δέχεται, καὶ μετὰ Γρηγορίου τοῦ Δεκαπολίτου τῆ Κωνσταντινουπόλει

καταλαμβάνει. Ἐπει δὲ ἡ τῶν Εἰκονομάχων αἵρεσις αὐθις ἀνεφάνη, Λέοντος τοῦ δυσσεβοῦς Ἀρμενίου [βασιλεύοντος], παρεκάλεσαν τὸν ἅγιον Γρηγόριον οἱ ὀρθόδοξοι, στείλαι εἰς Ῥώμην τὸν Ἰωσήφ, μηνύσοντα τοῖς ἐκεῖσε τὸ συμβάν. Καὶ ὁ μὲν ἐξέπλει· πλοῖα δὲ ἐπιστάντα βαρβαρικὰ δεσμώτην εἰς Κρήτην ἀπήγαγον. Ἐν μιᾷ δὲ τῶν νυκτῶν ἐπιστὰς αὐτῷ τις ἱεροπρεπῆς τὴν ιδέα, Ἐκ Μύρων ἐνταῦθα πάρειμι, ἔφη· καὶ βιβλίον κρατῶν, διεκελεύετο λαβεῖν. Ὁ δὲ λαβὼν, ἀνεγίνωσκε καὶ ἔψαλλε· Τάχυνον, ὁ οἰκτίρμων, καὶ σπεῦσον ὡς ἐλεήμων εἰς τὴν βοήθειαν ἡμῶν, ὅτι δύνασαι βουλόμενος. Καὶ τὸ ἀδόμενον, ἔργον πρωΐας ἐγένετο. Τότε γὰρ τοῦ τῆς αἵρέσεως προμάχου Θεοφίλου ἐξ ἡμῶν γενομένου, ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία τῶν σεπτῶν εἰκονισμάτων ἀπείληψε τὴν εὐπρέπειαν· καὶ ὁ τίμιος Ἰωσήφ, ἐλευθερωθεὶς τῆς εἰρκτῆς πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν διεσώζετο. Ἐν δὲ τοῖς ὀρίοις τῆς Θεσσαλονίκης γενόμενος, λείψανον εὐρῶν τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἀνδρείου [ἐν ἄλλοις Συναξαρίοις λέγεται, τοῦ Βαρθολομαίου λείψανον], ἔλαβεν, καὶ ναὸν ἐπ' ὀνόματι τούτου ἐδομήσατο· καὶ ἐν φροντίδι πλείονι καθεστήκει, μελωδήμασι τὰς αὐτοῦ πανηγύρεις κατακοσμήσας, σὺν δάκρυσιν καὶ στεναγμοῖς ἡξίου τοῦ ποθουμένου τυχεῖν· τοιγαροῦν καὶ ἐπέτυχεν. Ὁρᾷ γὰρ νύκτωρ ἄνδρα τινὰ φοβερόν, ἐν ἀποστολικῷ τῷ σχήματι, ἀπὸ τῆς ἱερᾶς τραπέζης Εὐαγγέλιον ἀράμενον, καὶ τοῖς στέρνοις αὐτοῦ ἐπιθέντα, καὶ εὐλογίας αὐτὸν ἀξιώσαντα. Καὶ ἐκ τότε

ἔλαβε τὸ χάρισμα τῆς ὑμνωδίας· καὶ οὕτως ἀπόνως καὶ μετ' εὐκολίας τὰς ἱεράς ὑμνωδίας δι' ἅπασαν τὴν Ἐκκλησίαν ἐφώτισεν ἐν ὕμνοις· ἐντεῦθεν τοῖς ἀπάντων στόμασι ἄδεται, καὶ πᾶσι ποθεινὸς καὶ ἐπέραστος, οὐ μόνον ἰδιώταις καὶ ἄρχουσιν, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς βασιλεῦσι γίνεται.

Καὶ πολλὰ ἐπὶ τῆς ὀρθοδόξου περὶ τῶν εἰκόνων πίστεως ἀγωνιζόμενος ἐξωρίσθη εἰς Χερσῶνα, παρὰ τοῦ δυσσεβοῦς Ἀρμενίου [Θεοφίλου], ὑπὸ Βάρδα τοῦνομα καταδικασθεὶς, καλῶς γε τοῦτον διελεγξάμενος. Καὶ μετὰ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ ἀναρρυσθεὶς ἐκ Χερσῶνος, παρὰ τῆς βασιλίδος Θεοδώρας, τῆς ποιησάσης τὴν ὀρθοδοξίαν, καὶ τῶν ἱερῶν σκευῶν τῆς τοῦ Θεοῦ Μεγάλης ἐκκλησίας φύλαξ γενόμενος, Ἰγνατίου πατριαρχοῦντος τοῦ θείου. Οὗ μετὰ τὴν ἐκδημίαν, παρὰ Φωτίου στέργεται καὶ ἐκθειάζεται· οὗτος γὰρ μετὰ τοῦτον πατριάρχης ἀναδείκνυται. Ἐν τούτοις καλῶς διαρκέσας, καὶ ὁσίως καὶ ἀκάκως πολιτευσάμενος ἀνεπαύσατο ἐν Κυρίῳ· λέγεται γάρ, ὅτι ἡ ἅγια αὐτοῦ ψυχὴ, ὀψικευσομένη παρὰ τῶν ἁγίων μαρτύρων καὶ ἀγγέλων, ἀνῆλθεν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ἄνθρωπός τις, ἔχων δοῦλον χρήσιμον, ἐπεὶπερ ὁ δοῦλος ἔφυγεν, ἀπελθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εἰς τὸν Ἅγιον Θεόδωρον τὸν Φανερωτὴν, παρεκάλει αὐτὸν φανερώσαι τὸν δοῦλον αὐτοῦ· προσμείνας δὲ ἰκανῶς καὶ μηδὲν μαθὼν, ἐβουλεύετο ἀναχωρῆσαι. Ὁρθρου δὲ ὄντος, καὶ λόγου ψυχωφελοῦς ἀναγινωσκομένου, μικρὸν ἀφύπνωσε, καὶ ὦρα τὸν μάρτυρα λέγοντα

αὐτῷ· Ἴνα τι περίλυπος εἶ; Τοῦ ποιητοῦ Ἰωσήφ κοιμηθέντος ταύτη τῇ νυκτί, ὄψικεύθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ παρὰ πάντων ἡμῶν, οὓς κανόνισιν καὶ ὕμνοις ἐτίμησεν καὶ ἐσυνοψίσθη εἰς Θεόν· καὶ νῦν πάρειμι πρὸς σέ. Τοῦ λοιποῦ τοίνυν δηλώσει· Ἄπελθε κατὰ τόνδε τὸν τόπον, τοῦνομα προσειπῶν, καὶ εὐρήσεις, ὃν ἐπιζητεῖς οἰκέτην σου.

Ἰωάννου Διακόνου τῆς τοῦ Θεοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας καὶ Ῥήτορος

ΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΩΣΗΦ ΤΟΥ ΥΜΝΟΓΡΑΦΟΥ

Ex ms. Codice biblioth. Vatic., collato cum ms. Siculo monasterii S. Salavatoris

Interprete Ludovico Marraccio, Lucensi

PG.105,940-976

α'. Καὶ ἅπας μὲν βίος τῶν ἐναρέτων, τὴν ἐρῶσαν ψυχὴν ἀρετῆς πρὸς μίμησιν ἐκκαλεῖται, καὶ ζηλοῦν ἀναγκάζει κατὰ δύναμιν τὸν φιλόκαλον· εἰ δὲ καὶ λόγος τὸν βίον καλλύνει, καὶ τὸ πρακτικὸν τῷ θεωρητικῷ νοερῶς συνδυάζεται τὸν ὀρεγόμενον τελειότητος, δι' ἀμφοτέρα ταῦτα διερεθίζει πρὸς τὴν τῆς ἀκριβείας ἐκτύπωσιν. Καίτοι γε καὶ βίος μόνος ἀρκεῖ τῷ κατὰ σκοπὸν τῆς ἄνω κλήσεως τρέκοντι, τὴν

βασιλείαν τῶν οὐρανῶν προξενῆσαι καὶ τὴν δι' αἰῶνος μακαριότητα. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ λόγος τῷ βίῳ συνημμένος κατάλληλος, Λυδία λίθος ὁρᾶται τὰ τῶν ἄλλων ἤθη βασανίζων καλῶς, καὶ διὰ τῆς χάριτος τὸν αὐτῷ μετὰ τρόπου κοσμούμενον, κοινὸν προτιθεὶς τοῖς βουλομένοις ἀρχέτυπον. Τοιοῦτον οἶδα καὶ Ἰωσήφ, τὸν ἐν πόνοις μὲν γενναιότατον, ἐν δ' ἀρεταῖς ἀπαράμιλλον, τῷ δὲ περιόντι τοῦ λόγου τοῖς ἀνέκαθεν ἀγίοις, κατὰ τὴν δεδομένην παρὰ τοῦ Πνεύματος δύναμιν, μελωδικοὺς ὕμνητηρίους ἐμπαρενείροντα.

β'. Τοῦτον ἔδει μὴ παραδραμεῖν τὸν ἐραστήν τοῦ λόγου, καὶ τὸ περιὸν τῆς ἀρετῆς δυσωπούμενον, ἀλλ' ὁ ἐκεῖνος ἐν ἄλλοις πολλοῖς ἐκτετέλεκε, τοῦτο πάντως λαβεῖν παρὰ τῆς ἡμῶν ταπεινότητος. Εἰ γὰρ καὶ οὐχ ὦραϊος ὕμνος, κατὰ τὸν Ὑμνογράφον, ἐν στόματι τοῦ ἀμαρτωλοῦ, πλὴν ἀλλ' ἡ προθυμία καὶ τὸ ζέον τῆς διαθέσεως ἔλξει τὸν εὐφημούμενον πρὸς τὰ λιτὰ ταῦτα καὶ πενικρὰ παραδέξασθαι· οὐ γὰρ τὸ ἴσον ἀντιζητήσῃ παρὰ τῆς ἡμῶν οὐθενότητος· οἷς γὰρ κατὰ τὴν ἀναλογίαν οἱ βίοι κατὰ διάμετρον ἀφροστήκασι, τούτοις ἀναλόγως καὶ ὁ λόγος ἀποσχοινίζεται. Λαλήσω γοῦν παρὰ μέλος τῷ τὰ τῶν ἄλλων ἐμμελῶς μελωδήσαντι· ὁ δὲ τὴν ἴσην χάριν εἰδὼς μὴ παροῦσαν τῷ γράψαντι, γυμνὴν τὴν προθυμίαν τῆς χάριτος ἀποδέξεται· ἐπεὶ μηδὲ τῷ τοῦ προσώπου κάλλος κομιδῇ ἀπὸ τῆς φύσεως ἔχοντι περισπούδαστα τὰ ἔξωθεν ἐπιτρίμματα. Τούναντίον μὲν οὖν καὶ

καταχραίνουσι τὸ ὠραιόμορφον ὁ περιστιμιζὼν τοῖς χρώμασι.

γ'. Θεοφάνει μὲν οὖν τινι, τοῦ ἱεροῦ πρεσβυτερίου ἠξιωμένῳ καὶ τῷ καταλόγῳ ἠριθμημένῳ τῶν μοναχῶν, ὁ βίος τοῦδε τοῦ μακαρίου πεπόνηται· οὐ μὴν ἀλλὰ παρέδραμε τοῦτον πολλά, ὅτι κατὰ σπουδὴν ἐκείνῳ συνεξυφάνθη τὸ πόνημα· ἀμέλει καὶ οἷς ἐκεῖνος τοῦ μάκαρος τοῦδε τὸν βίον ἐσμίκρυνεν, ἐν τούτοις ἡμᾶς ἐπὶ τὸ εὖρος τῆς διηγήσεως προεβίβασεν. Ἀλλὰ τίς γένοιτο τῷ βίῳ τοῦδε ἀξιόχρεως ἔπαινος; ποῖα δὲ γλῶσσα τὰ τούτου δυνήσεται διηγήσασθαι κατορθώματα; Ἔδει γάρ, ἔδει τὰς γλῶσσας ἄρτι παρῆναι τῶν παρ' αὐτοῦ ἀξίως ἐξυμνουμένων, καὶ παρὰ τούτων τούτῳ ἀποπληροῦσθαι τὴν διὰ λόγων ἀντίκαριν· οὐ μὴν ἀλλ' οὐδὲ ἡμεῖς, ὡς ἔχομεν, σιωπήσομεν, τὰ ἐκείνου ἐκδιηγούμενοι.

δ'. Πατρὶς τοιγαροῦν τῷ μεγάλῳ ἢ ἐν νήσοις τὸ εὐδαιμον φέρουσα, ἢ περιφανὴς Σικελία, φημί, ἣν οὐκ οὕτω περίδοξον Διονύσιος, ὁ ἐν αὐτῇ ποτε ἄρξας ἀβρῶς ἀπειργάσατο, ὡς οἱ τοῦ μεγάλου γεννήτορες, τὸ μέγα τῇ πατρίδι χαρισάμενοι ὄνομα, διὰ τοῦδε τοῦ μακαρίου βλαστήματος. Πατέρες δὲ Ἀγάθη ἢ περιώνυμος, καὶ Πλουτῖνος ὁ περιβόητος, ἄμφω μὲν τῆς ἀρετῆς ζηλωταῖ, καὶ τῶν θείων θελημάτων ἐκπληρωταῖ, διὰ δὲ τῆς ἀρίστης ὠδίνος τὸ μέγα κληρωσάμενοι ὄνομα· ἔδει γὰρ εὐχῆς ἔργον εἶναι τόδε τὸ μέγα [χάριτος] καὶ ἀρετῆς ἀποκύημα. Ὁ μὲν γὰρ

ἐπλούτει πίστιν τὴν εἰς Θεόν· ἡ δὲ τοῖς ἀγαθοῖς τοῦ βίου χαίρειν εἰποῦσα μόνω προσεῖχε Θεῷ, σωφρόνως καὶ ἐγκρατῶς τοῦ βίου περῶσα τὴν θάλασσαν, ὡς θάλλειν καὶ ἄμφω κατὰ τὴν ψαλμικὴν ἄμπελον, καὶ τῷ πεπεῖρω τῆς ἀρετῆς πολλοὺς ἐφέλκεσθαι πρὸς τὴν μίμησιν. Οὐ γὰρ ὡς κόσμῳ ζῶντες, καὶ σαρκὶ δουλεύοντες, καὶ τῷ κοινῷ τῆς φύσεως νόμῳ ὑπηρετούμενοι πρὸς ἡδονὰς ἐώρων, καὶ τὸ τρυφηλὸν κατεδίωκον· ἀλλὰ τοῖς ἀναγκαίοις μόνοις ἀρκούμενοι, καὶ ὅσοις τὸ σῶμα συνίσταται τῆς ἡμῶν ταπεινότητος, τὰ περιττὰ πενήτων χερσὶν ἐχαρίζοντο· ἵνα μὴ τοῖς περιττοῖς αὐτοὶ ἡδυνόμενοι, οὐκ ἔχοιεν κοινωνὸν τὸν Θεόν· ὃς αὐτοὺς τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης καὶ τοῦ ζέοντος ἀμειβόμενος ἔρωτος, τὸν κλεινὸν Ἰωσήφ, ἀντὶ πάσης ἄλλης ἀμοιβῆς, ἐχαρίσατο· Ἰωσήφ δὲ οἱ τεκόντες, καὶ ταῦτα βίου τοιαύτη ὠραιότητι λαμπρυνόμενοι, μέγα τι κατορθοῦν ἐλογίζοντο, εἰ ποσῶς ἀπομιμῆσθαι δυνήσονται.

ε'. Οὐ γὰρ κατὰ παῖδας αὐτῷ τὰ τῆς πρώτης τριχὸς οὔτε μὴν κατὰ μείρακας πρὸς τὰ μικρὰ ταῦτα καὶ ῥέοντα ἢ ῥοπή· ἀλλ' ἦν ἐκείνῳ, παιδὶ μὲν ἔτι ὑπάρχοντι, σεμνὸν τι καὶ οὐ κατὰ παιδίον τὸ κίνημα· γλῶσσα δέ, βραχὺ τι ὑποψελλίζουσα, τὰ κατὰ Θεὸν ἐδιδάσκετο λόγια. Ἐπεὶ δὲ καὶ εἰς μείρακας ὁ γηραιὸς τὸν νοῦν, καὶ τὴν φρόνησιν ἀπαράμιλλος, ἐνεγράφετο, τούτου τὸ σῶφρον ὑπεδεικνύετο, καὶ τὸ ἀνδρεῖον τὸ πρὸς τὰ πάθη διέλαμπε, καὶ ἡ γνῶσις καθαρῶς τοῖς ὁμιλοῦσιν ἀνεγνωρίζετο. Τὰ γὰρ ἐγκύκλια μετιῶν ὁ

θαυμάσιος, φύσεως χάριτι καὶ σπουδῆς εὐτονότητι πάντα ὥρατο νικῶν πήχει, κατὰ τὴν παροιμίαν, βασιλικῶ· καὶ μάλα εἰκότως· οὐ γὰρ λόγων ἐποιεῖτο μόνην ἐπίδοσιν, ἀλλὰ πρὸ τούτων ἀρετῆς ἐπεμελεῖτο πολυειδοῦς, ἐξ ἧς αὐτῷ καὶ τὰ πρὸς τὸν λόγον ἐγένετο εὖοδα. Ὁ γὰρ ἄρτος ἐσπέραν ἐκείνῳ μόνος ἐπλήρου τὴν ἐπιτραπέζιον ἡδονήν, καὶ τὸ ὕδωρ τὴν πόσιν, διὸ καὶ τὰ περὶ τοὺς λόγους ἐπλούτησε· ψυχὴ γὰρ ἐθισθεῖσα λόγοις σχολάζειν καὶ προσευχαῖς, ὡς ἂν ἐν ἀμφοῖν τὸ τε νοερὸν διαλάμποι καὶ τὸ ἐφόλκιον τοῦδε τοῦ σώματος καταδεσμούμενον καὶ τηκόμενον, οὐκ εὐχερῶς ἔχοι τὸ πρὸς τὰ πάθη εὐόλισθον, ὅλη δὲ φέρεται πρὸς Θεόν, καὶ τῷ ἐκείνου κερνωμένη ἔρωτι θείῳ, ξυρόν ἐστιν, εἰς ἀκοὴν τῶν μαθημάτων ἀντεχομένη καλῶς.

ς'. Ἄλλ' εἶχε μὲν οὕτω γνώσεως ὁ γενναῖος· εἶχετο δὲ πλεον τῆς φερούσης πρὸς τὸν Θεόν, οὐ μὴν ἀνεπηρέαστος αὐτῷ καὶ ὁ βίος μέχρι πολλοῦ, ἐπεὶ καὶ ταῖς μεγάλαις ψυχαῖς ἀπὸ πρώτης γραμμῆς ἐπιφύεται πως τὰ σκυθρωπά. Ἀμέλει καὶ πλῆθος μιγάδων βαρβάρων τὴν πατρίδα περικυκλῶσαν, καὶ αὐτὴν ὑφ' ἑαυτοῦ ποιησάμενοι, τί τῶν δεινῶν ἐν αὐτῇ οὐκ εἰργάσαντο; ποίαν δὲ Ἰλιάδα συμφορῶν τὰ ἐν αὐτῇ παρ' αὐτῶν οὐκ ἀπέκρυσαν; Οἱ μὲν γὰρ ἡβηδὸν ἀνηροῦντο, οἱ δὲ ἀθλίως τῶν καιρίων ὑπέμενον στέρησιν, οἱ δὲ κατεδουλοῦντο καὶ εἰς ἀλλοτρίας ἐφέροντο, οἱ δέ, ὅσοις ἄρα φιλάνθρωπον ἐπέβλεψεν ὁ Θεός, τὴν ἐνεγκαμένην ἀπολιπόντες, φύγη τὴν

σωτηρίαν ἐπραγματεύσαντο· ἐν οἷς ἦσαν καὶ οἱ τοῦ μακαρίου τούτου γεννήτορες, οἱ τὸν παῖδα παραλαβόντες, πρὸς τὴν τοῦ Πέλοπος ἔτρεχον, ξένοι πατρίδος, ξένοι χρημάτων, καὶ ἑταιρείας, καὶ συγγενείας. Οὐ μὴν οὗτος ὁ μέγας μετὰ τούτων τὴν Πελοπόννησον ἔστερξεν, οὐδ' ἠγάπα, ξένης πατρίδος γενόμενος, μὴ τὴν ἄνω πόλιν ζητῆσαι διὰ τῆς ἀληθοῦς ξενιτείας, καὶ τὸν Θεὸν εὐρεῖν διὰ τῆς ἀκριβεστέρας πολιτείας καὶ καταστάσεως. Διὸ καὶ τὸν ἴουλον μήπω φέρων χλοάζοντα, ἀποστεργεῖ τὴν Πέλοπος, καὶ πρὸς τὴν πάσης Μακεδονίας ὑπερκειμένην πόλιν ἀπαίρει Θεσσαλονίκην· ἵνα μὴ τῇ σχέσει τῶν γεννητόρων δεσμούμενος, οὐκ ἔχοι εὐπειῶς, διὰ τῆς παντελοῦς ἐγκρατείας, πρὸς τὸν ἀληθῆ ἔραστήν ἀναπετάννυσθαι, καὶ ὄλω δερεσθαι τῷ περῷ. Καὶ ὅτι τοιοῦτος ἦν τῷ γενναίῳ σκοπός, καὶ πρὸς τοῦτο μόνον ἑώρα ἢ ἀναχώρησις, ἐδήλωσεν ἢ τοῦ πράγματος ἕκβασις.

ζ'. Ἄμα τε γὰρ τὴν Θεσσαλονίκην κατέλαβε, καὶ εὐθέως ἐπέδωκεν ἑαυτὸν ἀνδρὶ τινι τῶν ἄγαν ἐγκρατῶν καὶ ὀσίων, ὃς διὰ τὸ τῆς ἀρετῆς περιόν, τὴν φροντίδα τῶν ἀδελφῶν, οἱ κατὰ τὸ ἱερὸν φροντιστήριον τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἠσκοῦντο, οὐ διώξας, ἀλλὰ πνευματικῶς διωχθεὶς, ἀνεδέξατο· τοῦ Λατόμου νῦν, ἐκ τοῦ γεγενημένου θαύματος, τὸ φροντιστήριον ὀνομάζεται. Καὶ ἐν τούτῳ ὁ μέγας οὗτος τὰ τῶν μοναχῶν ἐνδύς ὁ καὶ ἀπὸ πρώτης τριχὸς ἅπαν σαρκικὸν ἀποδυσάμενος θέλημα, ποίαν μὲν τῶν ἀρετῶν οὐ κατάρθωσε; ποῖον δὲ εἶδος ἀσκήσεως

ὑπερβαλλόντως οὐκ ἐξησκήσατο; ὡς εἶναι τοῖς ὀρῶσι παράδειγμα, καὶ τοῖς ζηλοῦν βουλομένοις ἀκριβείας πάσης ἀρχέτυπον. Νηστεία γὰρ ἐπενοήθη τούτῳ καινῇ, ἵνα καὶ τὸν δεσμὸν κατέχη, καὶ διαλανθάνη τὸ σπουδαζόμενον· ἀγρυπνία μικροῦ δεῖν καὶ ἀπιστουμένη τοῖς λογιζομένοις τῆς σαρκὸς τὴν χαυνότητα· γλώσσης κατάσχεσις οὐκ εἰς τὸ [μὴ] πολυπραγμονεῖν τὰ ἀλλότρια (τοῦτο γὰρ αὐτῷ ἀπὸ παιδὸς μεμελέτητο), ἀλλ' ὥστε μὴ ἐξακούεσθαι τὴν φωνὴν τοῖς μὴ ἀκριβῶς πρὸς ἐκεῖνον προσέχουσιν, ὃ φιλοσοφίας ἐστὶν ἀρχή, μᾶλλον δὲ φιλοσοφίας τὸ τελειότατον· εἰ γὰρ ἀρχὴν σοφίας φόβον Θεοῦ μεμαθήκαμεν, Θεοῦ δὲ φόβος ἐντολῶν ἐπάγεται πλήρῳσιν, κρατίστη δὲ τῶν ἐντολῶν τὸ τιθέναι θύραν τῷ στόματι, ἵνα μήτε νοῦς ἀλόγως ρεμβάζηται, μήτε λόγος θυραυλήσας ἔξωθεν ἀπηχῆς εἰς πολυλογίαν μετακινήσῃ τῆς ἡσυχίας τὸν ἐραστήν, εὐδηλον ἄρα, κατὰ τὸν θεῖον Δαβίδ, ὡς ἡ φυλακὴ τῶν ὁδῶν τοῦ Θεοῦ τῷ ἀναμαρτήτῳ τῆς γλώττης κατευοδοῦται τε καὶ πλατύνεται· ἦν κατορθώσας ὁ μέγας, τὰς ἄλλας εἶχε τῶν ἀρετῶν ἐφεπομένας αὐτῷ. Τὸ δὲ περὶ τὴν στρωμνὴν ἡμελημένον κομιδῆ καὶ λιτόν, τίς οὕτως ἐστὶν ἀφυῆς περὶ τὰ καλά, ὃς μὴ τεθαύμακέ τε καὶ ἐξεπλάγη, καὶ τὸ πρὸς πόνους ἀήτητον ἐμεγάλυνεν; Ἔδαφος ἦν ἐκείνῳ ψιλὸν ἢ στρωμνὴ, ἐν ᾧ τὸ ἀσθενὲς τῆς φύσεως διηλέγχετο, καὶ λίθος τὸ ποθεινὸν προσκεφάλαιον· ὕμνος ὁ πάντῃ βραχυτάτος, καὶ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἐδωδῆς, ἐν ᾧ πολλάκις καὶ

μυστηρίων παραγυμνώσεις τῷ πανάγνω τούτου νοῦ διεγράφοντο.

η´-θ´. Ἄλλος μὲν οὖν τὸ καταρρέον ἐξ ὀφθαλμῶν θαυμαζέτω κρουνηδὸν δάκρυον, καὶ τὰς πάντα λόγον ὑπερβαινούσας γονυκλισίας, ὡς εἰς λίθου φύσιν κατεσκληρηκέναι τὰ γόνυα ταῖς ἀλλεπαλλήλοις πρὸς Θεὸν ἀδολεσχίαις, καὶ ταῖς παννύχοις κινήσεσιν τε καὶ στάσεσιν, τὰς τε ψιλώσεις τῶν βλεφαρίδων μετὰ κοιλότητος, ἐκ τῆς ἀπείρου τῶν δακρύων ὀμβροβλυτήσεως. Ἄλλος δὲ τὸ ὑπερβάλλον τῆς ταπεινώσεως, ὅπως καὶ τοῖς ταπεινότεροις μέχρις ἐδάφους τὴν σεβασμίαν κάραν ὑπέκλινε· καὶ πᾶσιν ἐπίσης τὰ τῆς ἀγάπης ἐτήρησε, μηδεμίαν ποιούμενος διαστολήν, διὰ τὴν πρὸς πάντας ἀμετάπτωτον ἔνωσιν. Ἄλλος τὸ ἐγκρατές, καὶ τὸ τῆς διανοίας ἀνέμβατον· τῷ νόμῳ γὰρ τοῦ νοῦς ἀντιστρατευόμενον βλέπων τὸν νόμον τῆς σαρκός, ὃ φησιν ὁ μέγας Ἀπόστολος, ὅλος τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ ἀνεπτέρωτο, ἵνα μὴ σχοίη παρείσδυσιν ὁ, κατὰ τὸν μέγαν τῆς ἀληθείας ἀγωνιστὴν Ἰώβ, παρ´ ὀμφαλῷ γαστρὸς ἐνιζάνων ὄφεις, καὶ τὰ περιπέφρια πάθη ἀνακινῶν τοῖς ῥεμβαζομένοις περὶ τὴν ἔξωθεν αἴσθησιν.

ι´. Ἄλλος τὸ ἐν ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις ἀνένδοτόν τε καὶ σύντονον ῥητορευέτω, καὶ θειαζέτω τὸν γενναῖον ἀγωνιστὴν· καὶ ὁ μὲν τὸ ἀμίμητον ἐκείνου περὶ τοὺς λόγους μεγαλυνέτω... ὅπως ὡς μέλισσα τοὺς λειμῶνας τῶν Γραφῶν περιπτάμενος, καὶ τὰ κάλλιστα τῶν

ἀνθέων εὐκρινῶς ἐκλεγόμενος, πᾶν εἶδος ἀρετῆς ἐν ἑαυτῷ ἐκεράσατο· σωφροσύνης μὲν εἶδος καὶ ἀγνείας ἔχων τὸν σῶφρονα Ἰωσήφ, οὐ τὸ πρὸς τὰ πάθη ἀνένδοτον ἀπομιμούμενος τέθηκεν, οὐ πρὸς Αἴγυπτίαν ἀπομαχόμενος, ἀλλὰ πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, ὡς ὁ θεῖος διατάττεται Ἀπόστολος, μέχρις αἵματος ἀντικαθιστάμενος· οὐχ ἱμάτιον ἀποδυόμενος, ἵνα φύγη χεῖρας σοβάδος ἐφελκομένης εἰς ἄτοπα, ἀλλὰ σάρκα πᾶσαν διὰ τῆς ἐγκρατείας νεκρῶν, ἵνα καὶ μικρὰς εἰσβολὰς ἀποδράσῃ τοῦ δι' αἰσθήσεων παρακλέπτοντος. Ἰακώβ δὲ τὸ ἄπλαστον καὶ ἀκέραιον, οὐ κλέπτων εὐλογίας πατρὸς δι' ὑποθήκης μητρὸς, οὐδὲ ἀποτρέχων Ἡσαῦ τὸν μεμισημένον καὶ πρὸ γενέσεως· ἀλλὰ διὰ τῆς αὐτὸν ἠγαπηκυίας ὡς ἀνταγαπωμένης Ἐκκλησίας Θεοῦ τὰ πρωτοτόκια τῆς εὐλογίας λαβῶν, ὡς εὐλογοῖη Θεὸν διὰ τῆς ἐμμελοῦς ὑμνωδίας, ἣν αὐτὸς τοῖς πρωτοτόκοις τῶν ἐν οὐρανοῖς ἐγγραφέντων εὐρύθμως ἄγαν ἀνέθηκε, πτερνίσας τὸν πονηρὸν καὶ ἀποτρέχων πόρρωθεν ἐξ αὐτοῦ, ἵνα τῷ ἀρεμβάσῳ νοῖ Θεὸν ὑμνοῖη, καὶ τούτῳ ἐνοῖτο κατὰ τὴν ἀδιάτμητον κίνησιν. Ἀβραὰμ τὸ μεταβατικόν, καὶ πρὸς ὑπακοὴν Χριστοῦ ἐτοιμότατον, οὐκ ἐκ Χαλδαίων ἀπαίρων, καὶ τὴν Παλαιστίνην ἐργαζόμενος οἴκησιν, ἀλλὰ σχέσιν γονέων δευτέραν Θεοῦ λογισάμενος, καὶ διὰ τοῦτο τὰ περιπέζια πάντα θέμενος ὡς οὐδέν, τὸν μονότροπον βίον ἐπ' ἄλλοτρία προκέκρικε.

ια'. Καὶ τί δεῖ τοὺς καθέκαστον ἐξετάζειν, καὶ παραβάλλειν τούτοις αὐτὸν, κατὰ τὸν μυστικώτερον

λόγον τῆς ἀνυψώσεως; Οὐδέν ἐστιν ἐπαινούμενον τῇ Γραφῇ ὃ μὴ τούτῳ κατωρθοῦτο· οὐδεὶς ἐν παλαιαῖς ἱστορίαις ὑμνούμενος, ὃν οὐκ ἐκεῖνος ἐζήλωσε. Καὶ ἵνα συνέλῳ τὸ πᾶν, σύρροιά τις ἦν ἀρετῶν ὁ ἐκείνου βίος, καὶ οὐ μιμητὸν πρὸς ἀκρίβειαν ἀποτύπωμα τοῖς βουλομένοις κἂν ὀλίγα τῶν ἐκείνου ἀπομιμήσασθαι· ὅθεν καὶ τῷ προεστῶτι τῆς μονῆς τῆς πολλῆς σκληραγωγίας ἐπετιμᾶτο, παθοκτόνον λέγοντι τὴν νηστείαν, οὐ σωματοκτόνον, διὰ τὴν τῆς φύσεως οἰκειότητα. Ἀμέλει καὶ πάντα τρόπον ὑπεῖκειν μεμαθηκώς, καὶ κατὰ μηδὲν ἀντιλέγειν τοῖς αὐτὸν ἐνάγουσιν εἰς ταπείνωσιν, τὸ προστεταγμένον ἐποίει, καὶ τῶν προσκειμένων ἐφήπτετο, πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ καὶ συλλογιζόμενος καὶ ποιῶν. Ὁ καὶ αὐτὸς ὁ προεστὼς ἐγνωκώς, καὶ πάσης ἀνθρωπίνης ἐννοίας ἄνω τὸν μέγαν καταλαβὼν, ἐπέτεινε μᾶλλον πρὸς τὴν ὁρμὴν τοῦ καλοῦ καὶ τῆς καλλίστης ὀρέξεως· ὡς καὶ ποτε συνηγμένοις τοῖς ἀδελφοῖς ἐν ταυτῷ, τούτου δὴ μόνου τοῦ μεγάλου ἀπόντος, προφητικώτατα ἐξειπεῖν, ὡς «οὗτος ὁ μεῖραξ, Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἐστὶν ἀληθῆς μαθητῆς, καὶ τῶν αὐτοῦ θελημάτων ἐκπληρωτῆς, καὶ ἐν αὐτῷ καταμένει Πνεῦμα ἅγιον, ὃ καὶ λαλήσει διὰ τοῦ στόματος μελωδήματα, πάντα περιηχοῦντα τὰ πέρατα».

ιβ´. Ἄλλ' οὕτω μὲν οὖν εἶχεν ἐκεῖνος ὁ θεῖος ἀνὴρ, καὶ οὕτω μία τις σύγκρασις ἦν ἀρετῶν, ἐξ ὧν καὶ βιβλίον τὸ νοερὸν τῆς ψυχῆς ἀπειργάσατο, κατὰ τοὺς εὐφυεῖς τῶν κηρῶν ἅπαν εἶδος μαθημάτων ἀποματτόμενος.

Ψυχὴ γὰρ ἐκ πρώτης τῆς ἀρχῆς ἔνοικον σκοῦσα Θεόν, τὰ ἐκείνου καὶ μελετᾷ καὶ φαντάζεται, ἀπρίξ ἐναδολεσχοῦσα τοῖς αὐτοῦ δικαιώμασιν· Ἐπεὶ καὶ ἄλλως τὸ φρούριον τῆς ψυχῆς, ἐγκρατεία, καὶ νηστεία, καὶ ἀγρυπνία ὀχυρωθὲν ἀσφαλῶς, ἀνεπίβατον παντάπασιν ἦν τοῖς ἕξωθεν ῥεμβασμοῖς. Ταύτη τοι καὶ θαῦμα ἦν Ἰωσήφ τοῖς ὁρῶσιν αὐτόν· καὶ πᾶν μὲν ἄλλο ἡμέλει τι παράδειγμα· πρὸς ἄλλο δὲ τι οὐδὲν ἀπέβλεπεν ἀποτύπωμα, ἀλλ' ἢ πρὸς μόνον τὸν Ἰωσήφ· οὗτος γὰρ καὶ ὁρώμενος, εἰκὼν ὠρᾶτο τῆς ἀρετῆς, καὶ λαλῶν γλυκυτέραν μέλιτος ἠφίει φωνήν, κἂν ταῖς αὐτοῦ παραινέσεσιν ἅπαν βιβλίον ἡμέλητο. Ἐπεὶ τί μὴ παρ' ἐκείνῳ ἡδύ; Εἰ σαφηνίζειν ἔδει βάθος Γραφῶν, τῷ ἡδεῖ τοῦ ῥυθμοῦ τὰς μυθευομένας Σειρήνας ἀπέκρυπτεν· ἂν ἠθικὸν προέτεινε λόγον, ἅμα τῷ λόγῳ καὶ τὸ πάθος κατέστελλε. Χάριτες ἦσαν τῷ ἐκείνου ὑποκαθήμεναι στόματι· ἔστησαν πρώτως αἱ κρῆναι ῥέουσαι νάματα, ἢ τὸ ἐκείνου στόμα πελαγίζον τὰ δόγματα.

ιγ'. Τοιοῦτος ὢν καὶ τοσοῦτοις καταλαμπόμενος χαρίσμασιν, οὐκ ἐπιπηδᾷ τῷ βαθμῷ τῆς ἱερωσύνης, οὐ μεταδιώκει τὴν ἀξίαν τοῦ Πνεύματος, οὐκ ὑποκλέπτει τῷ χρόνῳ τὴν Θεῷ πλησιάζουσαν· ἀλλὰ διώκεται μὲν ὑπὸ τοῦ βαθμοῦ βία καὶ ἄκων, καὶ ὑπὸ πάσης παρακληθεὶς ἀδελφότητος, ἔτι δὲ τὴν δέησιν προσηκάμενος, ἦν ὁ τῆς πόλεως ἐποιεῖτο ἐπίσκοπος, χειροτονεῖται πρεσβύτερος. Καὶ ἦν ἰδεῖν τότε τὸ μὴ ἐπιδεχόμενον ἐπίτασιν εἶδος τῆς ἀρετῆς, ὅσον ἐπήγετο

ὁ Ἰωσήφ, ἐκτεινόμενον τε καὶ ἐφαπλούμενον, καὶ φιλονεικοῦν μετὰ σαρκὸς τῷ οὐρανίῳ χορῷ ἐγκατοικῆσαι τὸν γενναιότατον. Τότε γὰρ δάκρυον αὐτοῦ ἀειρρῦτως ῥέον, τὰς ἀμάρους ἐμιμεῖτο τῶν ποταμῶν· τότε γόνυ παννύχως, ὡς ὁ λόγος φθάσας ἐδήλωσεν, ἐπικλινόμενον, εἰς λίθου φύσιν μεταπεποίηται· καὶ τὸ στέρνον πυκνὰ τῷ λίθῳ κρουόμενον, τετύλωται τὰ ἄλλα· καὶ συγκακῶσαν καὶ τοὺς περὶ τὸν θώρακα μῦας, οὐκ εἶα τὴν φωνὴν ἀποτελεῖσθαι ἀπαρεμπόδιστον· οὕτως ὁ μέγας εἶχεν ἐρασιμῶς πρὸς ἀρετὴν, τοσοῦτον οὐκ ἐμέλησεν αὐτῷ ποτε τῆς σαρκὸς, ὅτι παντάπασιν αὐτοῖς ἀπολέλυτο· καὶ ὅλος ἦν πρὸς Θεὸν ἀφορῶν, δι' ὃν ἐπόθει λυθῆναι μὲν τοῦ δεσμοῦ, κατὰ Παῦλον, συνάπτεσθαι δὲ τῷ ἐρωμένῳ καὶ ἐραστῇ.

ιδ'. Ὅθεν καὶ Θεοῦ τοῦτον ἀμειβομένου καὶ τοῖς ἐνταῦθα καλοῖς (καλὸν δὲ ἄρα καὶ καλῶν κάλλιστον τὸ εὐρίσκειν τὸν ἀρεταίνοντα ὅμοιον, καὶ τῇ προθέσει συνεπαυξάνειν τὸν δρόμον τῆς ἀρετῆς), ἐπιδημεῖ τῇ Θεσσαλονικέων [οὕτω δόξαν αὐτῷ, ὁ πολὺς τὸν βίον, καὶ τοῖς θαύμασι περιβόητος, τὸ Δεκαπολιτῶν περιλάλημα, μᾶλλον δὲ πασῶν τῶν πόλεων ἐγκαλλώπισμα, ὁ θεῖος Γρηγόριος· ὃς ἐπεὶ παρέβαλε τῇ μονῇ], ἐν ἧ [ὁ γενναῖος ἀγωνιστῆς] τὰ κατὰ τῶν ἀοράτων ἐχθρῶν ἐπετέλει ἀνδραγαθήματα, ὁ μέγας, φημί, Ἰωσήφ, ἰδὼν ἦθος βεβηκός, καὶ ψυχῆς ἐπιγνοὺς κατάστημα, ἐκ τῆς ἐπιφαινομένης τῷ προσώπῳ χάριτος θείας καὶ ὠραιότητος (ταχεῖαι γὰρ αἱ ψυχαὶ

τῶν ἁγίων πρὸς τὸ θηρᾶσαι τὰ τῶν ὁμοζήλων αὐτοῖς καταστήματα), οἰκείουται τούτῳ καὶ συνάπτεται σωματικῶς ἅμα καὶ νοερῶς, καὶ οὐκ ἐθέλει τούτου χωρίζεσθαι· φύσει γὰρ οἰκείουται τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον. Ἄλλ' ἐκάλει τὸ πρᾶγμα, καὶ ἔμελλεν ὁ θεῖος Γρηγόριος τὴν Θεσσαλονικέων καταλιπεῖν· ἀνεβάλλετο δὲ τὸν δρόμον, τῇ πρὸς τὸν θεῖον Ἰωσήφ ἀνακοπτόμενος, ὡς ἂν τις εἴποι, στοργῇ. Διὸ διὰ τινος ἀνάγκας ἐπιδημῆσαι θέλων πρὸς τὴν μεγάλην τῶν πόλεων, οὐ φέρων δ' οὐδ' ἐπ' ὀλίγον τὴν τοῦ ὁμοζήλου διακοπὴν, προσελθὼν τῷ προεστῶτι τῆς μονῆς, καὶ πάντα κάλων κινήσας, λόγους τε μυρίους παρακλητικοὺς ποιησάμενος, λαμβάνει τὸν Ἰωσήφ συναπόδημον· ἔμαθε γὰρ ᾧ τέως ὑπέικειν τῷ Γρηγορίῳ, διὰ τὸ ὑπερβάλλον τῆς ἀρετῆς.

ιε'. Καὶ δὴ τῇ βασιλίδι παραβαλόντες τῶν πόλεων, ἐν τῷ τῶν καλλινίκων μαρτύρων Σεργίου καὶ Βάκχου ναῷ τὴν παροικίαν πρὸς βραχὺ ἐποιήσαντο. Καὶ ἦν ἰδεῖν τὸν ἱερὸν Ἰωσήφ ὡς ἄρτι τῆς ἀρετῆς ἠργμένον, πᾶσαν μὲν ὑπακοὴν τηροῦντα τῷ Γρηγορίῳ, πᾶν δὲ εἶδος τῆς ἀσκήσεως ἐξ ὑπαρχῆς μετερχόμενον. Ἄ μὲν γὰρ κατωρθῶκει, ὡς οὐδὲν ἐλογίζετο, πρὸς δὲ τὰ ἔμπροσθεν ἐπεκτείνετο, καὶ ἅμα ἐπιβεβαιῶν καὶ τὰ πρῶτως κατορθθέντα τῇ πρὸς ἐκεῖνον ἀκριβεστάτη διαμορφώσει, τὸν μέγαν λέγω Γρηγόριον, ὡς ἄρτι τῆς καλῆς ἀκορέστως ἀσκήσεως ἀπαρχόμενος, νεαλῆς ἐχώρει πρὸς τοὺς ἀγῶνας, καὶ τὸν τῶν ἀσωμάτων ἀπεμιμεῖτο βίον ἐν σώματι, χαίρειν μὲν πᾶσιν εἰπὼν

αἰσθητοῖς, τῷ ἀοράτῳ δὲ κάλλει ἐνηδυνόμενος. Καὶ ὄροφον μὲν εἶχε τὸν οὐρανόν, ἀντὶ δὲ πάσης γλυκείας στρωμνῆς τὸ σύντροφον ἐκείνῳ καὶ φίλον ἔδαφος, εἴ ποτε ἄρα διαναπαύειν ἔμελλε τὸ συνεργοῦν ἐκείνῳ πρὸς ἀρετὴν· οὕτω γὰρ ἑώρα διάγειν καὶ τὸν θεῖον Γρηγόριον, καὶ κάτοπτρον εἶχε τὸν ἐκείνου βίον· καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἑαυτὸν ἀπευθύνων, καθ' ἑκάστην ἀναβάσεις ἐν τῇ καρδίᾳ ἐτίθετο.

ις'. Οὐ πολὺ τὸ ἐν μέσῳ, καὶ (οἷα τὰ τοῦ Θεοῦ κρίματα!) Λέων ὁ θηριώδης, ὁ ἐκ τῆς Ἰσαυρίας [ἢ Ἰμο Ἀρμενίας], τῆς βασιλείας τῶν σκῆπτρων ἐπιλαβόμενος, κυκᾶ μὲν ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ταῖς παναγίαις εἰκόσι πάλαι προσωχθηκῶς, πόλεμον κατ' αὐτῶν τῶν πώποτε γεγενημένων ἐκίνησε τὸν σφοδρότατον· τὰ δὲ τῶν φιλοχρίστων στίφη, μὴ πεπεισμένα τῷ ἐκείνου θελήματι, ἄλλος ἄλλαχόθι διεσκορπίζοντο. Διὸ καὶ οἱ μὲν τὸν Βόσπορον κατελάμβανον, οἱ δὲ εὐθὺς τῆς Σικελίας ἀπέπλεον, ἄλλοι δὲ τὰς κορυφὰς τῶν ὀρέων καταλαμβάνοντες, τοῦ δεινοῦ μονιοῦ τὰς συώδεις ὀρμὰς ἀπεδίδρασκον. Ἄλλ' οὐχ ὁ γενναῖος ἀγωνιστής, καὶ τῶν ἱερῶν μορφωμάτων προσκυνητῆς οὕτως ἐποίει Γρηγόριος· ἀλλὰ τὸν θεῖον ἐνδεδυμένος τῆς πίστεως θώρακα, περιέρχεται μὲν πανταχόθεν τῆς πόλεως, κηρύσσων ἐν ἀγυιαῖς, καὶ διδάσκων ἐν στενωποῖς, καὶ παρρησίαν ἐν ταῖς πλατείαις ἐπιδεικνύμενος, μὴ τῷ λαοπλάνῳ πείθεσθαι βασιλεῖ, μηδὲ τοῖς ἐκείνου ληρήμασι τὴν ἀκοὴν ἐνδιδόναι κἂν πρὸς μικρόν. Καὶ ἦσαν οἱ

ἐκείνου λόγοι πρὸς τὰς τῶν εὐσεβῶν καρδίας ἐνοτάζοντες δρόσος ἔωθινὴ καὶ ἴαμα πνευματικὸν καὶ σωτήριον· ᾧ καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐν τῇ μεγάλῃ τῶν πόλεων ἀσκητῶν συνελθόντες, κατὰ ταῦτόν προσάγουσι κοινὴν ἱκετηρίαν τῷ Γρηγορίῳ, τὸν γενναῖον ἐν λόγοις, καὶ σταθηρὸν ἐν πόνοις, πρὸς τὴν πρεσβυτέραν Ῥώμην ἐξαποστεῖλαι, διασημανοῦντα τῷ πάπα καὶ τοῖς ἐκεῖσε τὰ νῦν συνέχοντα τὴν πόλιν δεινὰ, ἵνα τις ἐπικουρία γένηται τῇ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ. Ὁρᾷς γάρ, ἔλεγον, ᾧ Πάτερ, ὡς Ἰλιάς ἐστὶ κακῶν τὰ ἡμέτερα, καὶ κινδυνεύει τὸ μέγα ποίμνιον τοῦ Χριστοῦ, διὰ τὸ μὴ εἶναι τὸν ἐκδικήσαντα.

ιζ'. Δέχεται τὴν παράκλησιν ὁ μέγας Γρηγόριος καὶ ὡς μᾶλλον αἰτήσας, οὐκ αἰτηθεὶς, ἀπαρτίζει τὸν λόγον ταχύ· καὶ τὸν θεῖον μετακαλεσάμενος Ἰωσήφ, Νῦν, εἶπε, τέκνον, καιρὸς τοῦ τε λόγου τὸ πολὺ ἐπιδείξασθαι, καὶ τὸν πρὸς Θεὸν ἔρωτα πολυπλασιάσαι ὡς ἐφικτόν. Ὁ δὲ μαθὼν ἀεὶ ὑποτάσσεσθαι, κλίνει μὲν ἡρέμα τὴν κεφαλὴν, μηδὲ τῶν ἀναγκαίων μηδὲν τι παραλαβὼν, νηὸς τε ἐπέβαινε καὶ πρὸς τὴν Ῥώμην ἀπέπλεεν. Οὐκ ἦν δὲ ἄρα καὶ Θεῷ βουλευτόν, τῷ διὰ τῶν ἐναντίων πολλάκις οἰκονομοῦντι παράδοξα. Τί οὖν γίνεται, καὶ τί τελεῖται; Νῆες ἐπιστᾶσαι βαρβαρικαὶ ἀνδρῶν πειρατῶν, ἄλλα τε πλοῖα συνεπισιπῶνται, καὶ δὴ κάκεῖνο, ὃ τὸν μέγαν ἔφερεν Ἰωσήφ. Ἦγετο οὖν αἰχμάλωτος εἰς τὴν Κρήτην· ἔνθα γενόμενος ἐντίθεται μὲν τῇ εἰρκτῇ ἀλύσει βαρείαις δεσμοῦμενος·

τοσοῦτον δὲ τοῖς δεσμοῖς ἐνηγάλλετο, ὅσον καὶ τοῖς ἄλλοις δεσμώταις ἐποιεῖτο παράκλησιν ἠδέως φέρειν τὰ ἐπιόντα, καὶ μὴ δυσχεραίνειν τοῖς ἀλγεινοῖς.

ιη'. Ἡδέα γὰρ εἰσι τὰ διὰ Χριστὸν δεσμά, καὶ εἰ πρὸς καιρὸν ἀνιᾶ. Εὐχαριστῶμεν οὖν, ἔλεγε, τῷ Θεῷ, τὸν μέγαν Παῦλον παράδειγμα ἔχοντες, ὃς καὶ ὡς ὀρμίσκοις τοῖς κλοιοῖς ὠραῖζετο, καὶ ἔχαιρεν ὅτι ἠξιώθη ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος Χριστοῦ μαστιχθῆναι· ἀλλὰ καὶ ὁ Παύλου Χριστὸς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, καὶ πάσχων οὐκ ἠπείλει, παρεδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως, ὡς ἡ κορυφαία τῶν ἀποστόλων ἀκρότης ὁ μέγας Πέτρος φησίν. Ἀλλὰ δοκεῖ τισιν ἀλγεινά, διὰ τὸ πολὺ τῆς αἰσθήσεως, τὰ τοῖς σώμασιν ἐπαγόμενα. Καὶ πῶς ἄλλως δυνατὸν τὸν Χριστοῦ ἄραι ζυγόν, εἰ μὴ τις διοδεύσει διὰ πασῶν τῶν ἡλικιῶν ἀμέμπτως αὐτοῦ καὶ δυνάμεων, πάντα γινόμενος ὅσα ἐκεῖνος ὑπὲρ ἡμῶν, καὶ ταῦτα Θεὸς ὢν, καὶ σύνδρομον ἔχων τῇ βουλήσει τὴν δύναμιν, καὶ δυνάμενος ἄλλως τὴν ἡμῶν τῶν ἀχαρίστων πραγματεύσασθαι σωτηρίαν; Ἀλλὰ τὸ ἐπίπονον ὑπογράφων τῆς ἀρετῆς, δι' ἧς τοῖς σωζομένοις αἱ κεκλεισμένα πύλαι ἀνοίγονται, δι' ἐπιπόνου βίου, ὡς Θεὸς καὶ Δεσπότης, τὴν σωτηρίαν πᾶσιν ὑπέδειξε. Χρεὼν τοιγαροῦν ὑπὲρ τῆς θεανδρικῆς εἰκόνης Χριστοῦ καὶ τῆς αὐτοῦ ἀμώμου καὶ παναχράντου προκινδυνεῦσαι Μητρός, ἵνα μέχρις αἵματος πρὸς τὸν κοσμοκράτορα τοῦ αἰῶνος τούτου ἀντικαθιστάμενοι, χάριν εὔροιμεν, ὡς τὰ ἱερά φησι Λόγια, εἰς εὔκαιρον βοήθειαν. Τούτοις καὶ τοιούτοις

ἄλλοις μυρίοις λογίοις τοὺς ὑπὲρ Χριστοῦ ἐγκεκλεισμένους ὑπήλειφε, δι' οὓς τάχα καὶ πρὸς ἄλλην στελλόμενος, τὴν ἐπὶ Κρήτην Θεοῦ ἀρρήτῳ λόγῳ κατέλαβεν, ἵνα καὶ νῆσος πᾶσα καὶ ἥπειρος τὸν βίον γνοίῃ τοῦ μάκαρος, καὶ μετὰ τοῦ βίου καὶ τὸ ὑπερβάλλον τῆς γνώσεως· ὃ καὶ γέγονε, Πνεύματος ἁγίου αὐτῷ οἰακίζοντος.

1θ'. Ἐνθα καὶ τινὰ τῷ τῆς ἐπισκοπῆς τετιμημένον βαθμῷ καταλαβὼν ἐν φρουρᾷ, καὶ τι καὶ ἀνθρώπινον πάσχοντα, καὶ λογισμοῖς ἀλλεπαλλήλοις βαλλόμενον, καὶ μικροῦ δεῖν κινδυνεύοντα νῶτα δοῦναι τοῖς μισοῦσι Θεὸν καὶ τὴν αὐτοῦ εἰκόνα ὑβρίζουσιν, ἀναλαμβάνει τοῖς λόγοις, ὑποστηρίζει τοῖς παραδείγμασι, καὶ ὑπεραποθνήσκειν ἔτοιμον ἀπειργάζετο Χριστοῦ τῆς εἰκόνας αὐτοῦ· κἂν ὁ τὸ ἀσθενὲς τῆς αὐτοῦ ψυχῆς ἐπιστάμενος, οὐκ εἶασεν αὐτὸν πειρασθῆναι ὑπὲρ τὴν δύναμιν. Μετὰ μικρὸν γὰρ πρὸς τὰ ἐκεῖθεν μεταστειλάμενος ὁ θεῖος Ἰωσήφ, τῷ μὲν ἐπισκόπῳ τοιαύτη τις ἄγκυρα καιρῷ χειμῶνος ἀλλεπαλλήλων λογισμῶν κινδυνεύοντι ἀναδείκνυται· ἑτέρῳ δὲ ἰδιώτῃ, καὶ διὰ τὸ μὴ φέρειν τὰς ἐκ τοῦ πάσχειν ἀνίας συνθεμένῳ τὸ πᾶν τῆς ἀρρήτου οἰκονομίας διαπτύσαι μυστήριον, ἔτι τε τὴν θεόσωμον εἰκόνα καταπατήσαι Χριστοῦ, ἀθρόον περιτυχῶν, τί μὲν οὐκ εἶπε τῶν μαλάττειν εἰδότην καὶ λιθίνας ψυχάς; ποῖα δὲ δάκρυα οὐκ ἀφῆκε τῶν ὀφθαλμῶν; τὰς χεῖρας κατασπαζόμενος, καὶ χεῖλη τῷ τραχήλῳ προσάπτων, ἵνα μετακινήσῃ τοῦτον τῶν δεδογμένων,

καὶ πείση διὰ Χριστὸν προέσθαι καὶ τὴν ζωὴν· ὃ δὴ καὶ τετέλεκε, καὶ ὅπως, ἐγὼ διηγῆσομαι.

κ'. Ἐσπέρα μὲν ἦν ὅτε τῷ ἀνθρώπῳ τὰς θαυμασίας παραινέσεις ἐν τῇ καρδίᾳ παρέθετο, ἅμα δὲ πρῶτ' σπεῖρα βαρβαρικῇ πρὸς τὴν φρουρὰν παραγένονε, ῥινολαβίδας ἐπαγομένη καὶ πιεστήρια, καὶ ἀνηρώτα τὸν ἄνθρωπον, εἰ μὴ τῆς γνώμης ὑφῆκεν, εἰ μὴ ἠλλοιώθη κατὰ τι, ἀλλὰ τοῖς πρὸ μικροῦ κριθεῖσιν ὀλικῶς ἐμμένει καὶ ἀπαρνεῖται Χριστόν. Καὶ ὅς, οὐδὲν ὑποστειλάμενος οὐδ' ἐνδυάσας ἀλλὰ διαρρήξας τὸν χιτῶνα καὶ γυμνωθεὶς, Ἔτοιμος ἐγὼ εἰμι, ἔλεγεν, εἰ οἷόν τε ἄρα, μυριάκις ὑπὲρ τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἀποθανεῖν. Ταῦτα εἰπὼν καὶ μηδὲ τι πλέον προσθεὶς, χερσὶ δημίῳν ἑαυτὸν εἰσωθεῖ· ὃ δὲ (οὕτω προσταγὲν ὑπὸ τοῦ ἐκεῖσε τὴν ἀρχὴν περιέποντος) ἀναρτᾶται τῷ ξύλῳ, καὶ ἅπαν τὸ σῶμα καταβελῆς γίνεται· ἐνθεν τοι καὶ ὀφθαλμοὶ διερρύησαν, καὶ ἔγκατα ὡς ὕδωρ, δαυϊτικῶς εἰπεῖν, ἐξεκέχυντο, καὶ πᾶσα ἡ ἔνδον ἐθριαμβεύθη διάπλασις· ἡ ψυχὴ δὲ τῷ γενναίῳ ἐκείνῳ καὶ ἔτι κατείχετο, καὶ γλῶσσα, κεκμηκυῖα τοῖς πόνοις καὶ ταῖς ὑπερβαλλούσαις ὀδύναις, τὸν Χριστὸν ἀνεκήρυττεν. Ὅν οὕτως ὁρᾶν, καὶ ἀθλίως ἔχοντα, ὡς ἐκείνοις ἐδόκει, οἱ ἀλιτήριοι μὴ ἀνεχόμενοι δῆμιοι, παντοίως προσπαταλεύουσι, καὶ λίθον ἄραντες πάμμεγαν ἐπαφιάσι τῇ κεφαλῇ· ἡ δὲ διαρρήγνυται ἄρα κατὰ μικρά, καὶ ἡ βιαία ψυχὴ ἐκείνη πρὸς Θεὸν ἐκδημεῖ.

κα΄. Ταῦτα τὰ πάρεργα γέγονε τῷ ὑπερμάχῳ Χριστοῦ Ἰωσήφ· οὗτος ἐν Κρήτῃ τοῦ γενναίου διάδρομος· τοιοῦτον τὸ καλλιέρημα ὁ αἰχμάλωτος τῷ οὕτως οἰκονομοῦντι τὰ κατ΄ αὐτὸν Θεῷ ἀφιέρωσεν. Ὑπέρευγε τῆς γνώμης! ὑπέρευγε τῆς φιλοκάλου ψυχῆς! ὅτι καὶ ἐν ὑπερορίᾳ καὶ ἐν φρουρᾷ ἀσίγητον εἶχε τὴν γλῶσσαν, μετὰ παρρησίας ἀνακηρύττουσαν τὴν εὐσέβειαν. Ἔστενοχωρεῖτο ταῖς θλίψεσι, καὶ Θεῷ προσήγαγε μάρτυρας· ἐβαρύνετο τοῖς δεσμοῖς, καὶ πολλοὺς ἐλυτροῦτο τῶν τοῦ παλαμναίου χειρῶν.

κβ΄. Ἄλλ΄ οἷα καὶ ἡ αὐτοῦ πάλιν πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐπανάζευξις; Ἡ νῦξ παρῆν ὅτε τὴν τῶν γενεθλίων τοῦ Χριστοῦ ἡμέραν ἡ Ἐκκλησία εἴθισται τελεῖν· ὁ δὲ καὶ ζύλῳ τὸν πόδα ἐκπιεζόμενος, καὶ τοῖς κλοιοῖς τὸν τράχηλον κατακαμπτόμενος, παννύχιον ἐπετέλει τὴν ὑμνωδίαν, καὶ τῷ δι΄ ἡμᾶς ὑπὲρ λόγον καθ΄ ἡμᾶς ὀφθέντι Χριστῷ παρετείνετο, μέχρι καὶ ἀλεκτρυόνων ῥόδων. Καὶ δὴ ἐφίσταται τις ὕπαρ ἀθρόον, πολὺς τὴν τρίχα, ἱεροπρεπὴς τὴν ἐσθῆτα, ἀγλαϊζομένην τῷ προσώπῳ χάριν ἐπιφερόμενος, καὶ πρὸς αὐτὸν ἄρτι φησὶν· «Ἐκ Μύρων τῆς Λυκίας ἀπάρας, πρὸς σε καὶ τὴν σὴν ἀγάπην ἀπήνησα, Θεοῦ δι΄ ὃν ἐναθλεῖς ἀπτέρῳ τάχει μὲν κατεπείγοντος· καὶ δὴ σοὶ τὰ θυμήρη λέγω ἀγγελτήρια, ὡς ὁ μὲν τὴν Ἐκκλησίαν κυκῶν, καὶ κατασπαράττειν ἐπιχειρῶν τὰ πρόβατα τοῦ Χριστοῦ, παραλυθεὶς τῆς ἀρχῆς, τοῖς ἐκεῖθεν δικαιοτηρίοις ὡς ἐναγῆς εἰς ἡμέραν ἀποκαλύψεως, ὡς φησι Παῦλος, ἀποτετήρηται· σὲ δὲ

χρεῶν τὴν βασιλίδα καταλαβεῖν, ὡς ἂν ἐπιστηρίξης πολλοὺς τῇ δεδομένη σοι παρὰ τοῦ Πνεύματος χάριτι. Πλὴν ἀλλὰ λαβὼν τὴν κεφαλίδα ταύτην, κατάφαγε (ἐφόκει γὰρ παρακατέχειν τῇ δεξιᾷ βραχὺ τι βίβλου ἀπότμημα)». Ὁ δὲ ἐνηδύνητο μὲν τῇ γραφῇ, καί, «Ὡς ἡδέα, ἔλεγε, τῷ νοουμένῳ λάρυγγι τῆς ψυχῆς τὰ γεγραμμένα ταυτί!» Εἶχε δὲ ἡ γραφὴ κατὰ λέξιν οὕτως· «Τάχυνον ὡς οἰκτίρμων, καὶ σπεῦσον ὡς ἐλεήμων εἰς τὴν βοήθειαν ἡμῶν, ὅτι δύνασαι βουλόμενος». Καὶ ὡς ταῦτα ψάλλειν ἐμμελῶς ἄγαν καὶ λιγυρῶς ἐκελεύσθη παρὰ τοῦ θείου ἀνδρὸς ἐκείνου, ὁρᾷ μὲν ἑαυτὸν τῆς ποδοκάκης ἀπολυθέντα, τοὺς δ' ἐν τῷ τραχήλῳ κλοιοὺς κειμένους ἐν τοῖς ποσὶ· καί, «Παρομάρτει μοι,» ἤκουε παρ' αὐτοῦ· καὶ (ὦ τοῦ θαύματος! ὦ τῆς ταχείας ἐπικουρίας! ὦ τῶν ἀνεκκλαλήτων καὶ παραδόξων τεραστίων Θεοῦ!) ἀοράτως ὠρᾶτο τὸν ἀναφῆ διατέμνων ἀέρα, καὶ ὑπηνέμιος ὡσπερ πρὸς τὴν μεγάλην τῶν πόλεων ἀπαντῶν. Τοιούτοις οἶδε Θεὸς τοῖς περοῖς δεξιοῦσθαι τοὺς τὴν ἑαυτῶν καρδίαν πρὸς ἐκεῖνον ἀναπερώσαντας.

κγ'. Ἀλλὰ γὰρ τὸ μὲν θαῦμα πρὸς ὑμνωδίαν ἐκίνει τοῦτον Θεοῦ, τὸ δὲ συμβὰν πρὸς ὀδυρμούς παρῶθει καὶ δάκρυα. Οὕπω γὰρ πᾶσι τοῖς ποθοῦσιν ὀφθεις, ἀναμανθάνει, ὡς ὁ θεῖος Γρηγόριος, τὸ κοινὸν παρηγόρημα, τὸ τῶν Ἐκκλησιῶν ἀληθινὸν περιλάλημα, τὸ ἔμψυχον τῶν ἀρετῶν ἀποτύπωμα, πολλοῖς καμάτοις κατακαμφθεις καὶ πόνοις ἀμυθήτοις κατατακεις, πρὸς ὃν ἐπόθει Θεὸν

ἐπανεζευξεν· ὁ καὶ θρήνων ὑπόθεσιν ποιησάμενος, ἀναλαμβάνει τὸ σκῆνος ἐν ταῖς χερσί, καὶ ὡς ἔμψυχον ἤδη ὄρων, τοιαύτας πρὸς αὐτὸν ἐποιεῖτο τὰς παρακλήσεις, θαλάσσης δακρῦων ἐξ ὀφθαλμῶν ἀπορρέων, καὶ πόδας ἐπιβρέχων τοὺς εὐαγγελισαμένους εἰρήνην καὶ ἀγαθὰ, μεθ' ὧν ἐκεῖνος ἐλήλυθε· «Πῶς ὑπομένω σου, Πάτερ, τὴν στέρησιν; πῶς δ' ἄτερ σοῦ τῷ περιγεῖῳ χώρῳ παραμενῶ; Τίς μου τὸ θλιβόμενον τῆς ψυχῆς λόγοις παρακαλέσει τῆς παρακλήσεως; τίνι δὲ καὶ τὸν χειμῶνα τῶν λογισμῶν ἀναγνωρίσω ποτέ; τίνα εὔροισι οἷα Χριστὸν ταύτη τῇ χαλεπῇ θαλάσῃ τό, Φιμώθητι, ἐπιλέγοντα; Ἴνα τί μὴ πρῶτον ἐμὲ τῷ σῶ Δεσπότῃ προέπεμπες, ἵν' εἶχον, παρὰ χερσὶν ἀποψύχων ταῖς σαῖς, τῶν ἐν ἀέρι ὀδοστατῶν καὶ πονηρῶν φορολόγων τὰς παλαμναίας χεῖρας ἀποδιδράσκειν διὰ τῆς σῆς παρακλήσεως; Πλὴν ἐπειδὴ προέδραμες, ὡ γενναῖος τὴν ψυχὴν καὶ πρὸς πόνους ἀνένδοτος, τὸ ἀσθενὲς τῆς ἐμῆς ψυχῆς ἀναρρώννυε, καὶ σοῦ ταῖς πυκναῖς ἐπιστασίαις ἐν νυκτὶ μὲν καὶ ἐν ἡμέρᾳ πρὸς τὰ τοῦ Θεοῦ διευθέτει θελήματα· ἵν' ὑπὸ τὴν ἐκείνου χεῖρα τὴν κραταιὰν ταπεινούμενος, διὰ τῶν σῶν προσευχῶν, ἃς ἀμέσως τελεῖς τῇ μακαρίᾳ Τριάδι καταλαμπόμενος, ἀβλαβῶς διαπεράσω τοῦ βίου τὴν θάλασσαν, καὶ σοῦ τῷ λιμένι προσορμισθεῖς, βλέποισί σε διηνεκῶς κατὰ τὴν ἀδιάτμητον ἔνωσιν.

κδ'. Οὕτως εἰπὼν τῷ τόπῳ προσκαρτερεῖν, ἐν ᾧ περ ὁ θεῖος Γρηγόριος ἐγκλειόμενος τῆς φιλοσόφου

παλαιίστρας ἀντείχετο, ἐλόμενος ἔχειν τῶν πόνων συμμεριστὴν Ἰωάννην, τὸν τοῦ μεγάλου Γρηγορίου φοιτητὴν τε καὶ ζηλωτὴν. Ὡς συμβιώσας χρόνον συχνόν, ἐδόκει βλέπεσθαι Γρηγόριος, καὶ διδοὺς καὶ λαμβάνων ἀφορμὰς ἀρετῶν. Πολλὰς γὰρ εἶχε καὶ Ἰωάννης ἐπικαθημένας τῇ γλώσσει τὰς χάριτας. Ἐπεὶ δὲ καὶ οὗτος, νηστεία καὶ ἀγρυπνία καταδαμάσας τὸ τῆς ψυχῆς περικάλυμμα, πρὸς Θεὸν ἐξεδήμησεν· ὁ θεῖος Ἰωσήφ τὸν τόπον καταλιπὼν, τῷ τοῦ μεγάλου καὶ χρυσοῦ τὴν γλῶσσαν Ἰωάννου σηκῶ ἐμφιλοχωρεῖ, ὡς τινα θησαυρὸν ἐπαγόμενος Γρηγορίου τὸ ἱερώτατον λείψανον καὶ τοῦ αὐτοῦ μαθητοῦ, πολλῶν συνδεδραμηκότων κατὰ ταυτὸν, ὥστε ποιμαίνεσθαι καὶ καθοδηγεῖσθαι τεχνικῶς παρ' αὐτοῦ, καὶ γλώττης ἐκείνης ἀκροᾶσθαι τῆς μελιχρᾶς, ὡς ἐδίδου τοῦ τόπου τὸ πάνσθενον. Ὅθεν καὶ πλησίον τοῦ τόπου, ἐρήμου τότε πάντη τυγχάνοντος, ἐνιδρύεται φροντιστήριον· ἐν ᾧ τὸ τε πλῆθος κατατέμνει τῶν μαθητῶν, καὶ πρὸ πάντων ὡς τι κειμήλιον ἄσυλον τὸ σκῆνος τοῦ μεγάλου καὶ τοῦ φοιτητοῦ κατατίθεται.

κε'. Οὐ μὴν, ἀλλ' ἐπειδὴ πάλαι τοῖς Θεσσαλικοῖς ἐνδιατριβῶν ὀρίοις, παρὰ τινος θεῖου ἀνδρὸς καὶ τὴν γνῶσιν οὐ μιμητοῦ, τὸ θεῖον καὶ ἱερώτατον λείψανον τοῦ μεγάλου ἀποστόλου Βαρθολομαίου κεκλήρωται, ναὸν ἔγνω καὶ τούτῳ ἀναδείμασθαι, πολλὰς θαυμάτων ἀναβρῦνonti χάριτας. Ὅν καὶ πυκνὰ ἑώρα κατὰ τοὺς ὕπνους τὰ ἐκεῖθεν μυστηριώδη ἀνακαλύπτοντα, καὶ πᾶν γρίφον ἐν τῇ Γραφῇ ἐπιλύοντα. Καὶ ποτε

μελωδήμασι τοῦτον ἀνυμνήσαι βουλόμενος, ἀνεκόπτετο τῆς ὀρμῆς, Μὴ ποτε, λέγων ἐν τῇ καρδίᾳ, ἀβούλητόν ἐστι τῷ Ἀποστόλῳ τὸ βούλημα. Καὶ δὴ τεσσαράκοντα ἡμέρας ὁ τῶν καθ' ἡμᾶς ἡμερῶν Μωϋσῆς ἐκπιέσας τὴν σάρκα, ἵνα λάβῃ τῶν θείων μελωδημάτων τὰς πλάκας, καὶ ὅλον νοῦν συναγαγὼν ἐν ταυτῷ, καὶ τὰς αἰσθήσεις μύσας παντάπασι, τῷ τοῦ Ἀποστόλου λειψάνῳ πεφιλημένως καὶ εὐλαβῶς περιφύεται, καὶ τινος ἀρρήτου ἀξιοῦται τῆς θεωρίας. Πρὸ γὰρ τῆς τοῦ μεγάλου μνήμης, ὄρᾳ τινα ἄνδρα, σινδόνιον μὲν ἐσθῆτα, οἷος ἄρα καὶ τοῖς ἐν Παλαιστίνῃ κατασκευάζεται, περικείμενον, τὰς ἱεράς τε πύλας κατέχοντα τοῦ νεώ, καὶ πρὸς ἑαυτὸν τὸν Ἰωσήφ ἐκκαλούμενον· εἶτα τὸ ἱερὸν τῆς τραπέζης ὁ φανείς ἀντανακαλέσας ἀράχνιον, αἶρει μὲν τὴν πυκτίδα τῶν εὐαγγελικῶν ῥημάτων Χριστοῦ, καὶ τίθησιν ἐπιστέρνιον, ἐπειπὼν· «Εὐλογῆση σε ἡ χεὶρ τοῦ Θεοῦ, καὶ σοῦ τὴν γλῶσσαν θάλασσαί δογμάτων περικυκλώσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ ἐνιδρυνθεῖ τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ σοῦ τὴν πᾶσαν οἰκουμένην τὰ μελωδήματα περιθέλξαιεν, καὶ τις τούτοις ἐπεντροφῶν Σειρήνας εἴποι τὰς νοητάς, διὰ τε τὴν χάριν τῶν νοημάτων καὶ τὴν ὑγραίνουσαν λέξιν καὶ πανταχόθεν ἀρωματίζουσαν». Εἶπε, καὶ ἀπῆν ἐκεῖνο τὸ θεαθὲν· τὸ δὲ λεχθὲν ἐντεθὲν καὶ ἐνοσπαρὲν καρδίας ταῖς αὐλάξι, πολύχουν ἀναδεδώκει τὸν ἄσταχυν.

κς'. Αὕτη ἡ ἀπαρχὴ τοῦ χαρίσματος· οὗτος ὁ πλοῦτος τῆς μεγαλοδωρεᾶς· τοῦτο τὸ μέγα καὶ πολυτίμητον

χαριστήριον. Ἀμέλει καὶ ἀπαρξάμενος γράφειν τὰ ἐμμελῆ μελωδήματα, τῷ μὲν λιγυρῷ τῆς ἡχῆς κατεμουσοῦργει τὴν ἀκοήν, κατέθελγε δὲ τῷ ἡδεῖ τὴν δυναμένην συμβαλεῖν τοῖς λεγομένοις διάνοιαν. Καὶ ποῖον γὰρ εἶδος ἐκεῖθεν φθόγγων οὐκ ἐδιδάσκετο μουσικῶν; ἢ ποία χάρις οὐκ ἐπέλαμπε τοῖς ἁσματιζομένοις αὐτῷ; Ἐκεῖθεν ὕπνος καὶ τοῖς ἄγαν ῥαθύμοις ἀπεινάσσετο, σπεύδουσι κληθῆναι τὴν ἀκοήν ὁμοῦ καὶ διάνοιαν τῷ λιγυρῷ προσφωνήματι. Ἐντεῦθεν καὶ τοῖς πρὸς ἀρετὴν ἑαυτοῦς ἐπιτείνουσι τῆς ἀρετῆς ἢ ἕξις κατανενοῆται. Ταῦτα καὶ οἱ ἐν λύπαις ἀναλαμβάνοντες, τὸ ἀθυμοῦν καὶ δακνόμενον τῆς ψυχῆς κατεκοίμιζον· τούτοις καὶ οἱ ἐν εὐθυμίᾳ ὄντες πρὸς ἡδονῆς κατ' ἄλλον τρόπον μετέπιπτον δάκρυα. Οἱ γράφοντες δέ, τοῖς ἄλλοις χαίρειν εἰποντες πονήμασι, τοῖς τοῦ θεοῦ Ἰωσήφ πολὺ τι κέρδος ἐμμελωδήμασι συνηθοίκασι, μᾶλλον δὲ συναθροίζουσι. Γλῶσσαι γὰρ πᾶσαι κατὰ φυλάς, πρὸς τὴν ἑαυτῶν διάλεκτον τὰ μελετήματα βαλλόμεναι, τὴν νύκτα πᾶσαν καταφωτίζουσι, καὶ τὸ αὐτῆς σκοτεινὸν καὶ πρὸς ὕπνον ἐλκόμενον τῇ πυκνῇ φρυκτωρίᾳ πρὸς ἡλιακὰς φωτοχυσίας μεταβιβάζουσι, καὶ χαίρειν τῷ ὕπνῳ εἰποῦσαι τοῖς ἁσμασιν ὠραῖζονται.

κζ'. Ἔστι τις ἄτεγκτος καὶ ἀμείλικτος καὶ πρὸς δακρύων ἐπιρροὰς ἀφυής; Τὰ εἰς τὴν Παρθένον καὶ Μητέρα Θεοῦ, τὴν ὑπὲρ λόγον συλλαβοῦσαν τὸν Λόγον, λιγυρὰ μελωδήματα ἐπιών, θαλάσσης δακρύων τοὺς ὀφθαλμοὺς πληρωθεῖς, καὶ τὴν

διάνοιαν συντακείς, ἀυλῶ νῶ κατατρυφήσει τῶν νοερῶν ἰύγγων τῆς κατανύξεως· μυρία δὲ ταῦτα τούτῳ συντέθεται ἐν διαφόροις ἐναλλαγαῖς, καὶ ἤχων κατατομαῖς, καὶ ῥυθμῶν ποικίλων διαφοραῖς τὸ ἠδύπως ἀρωματίζοντα. Βούλεται τις μαθεῖν τὸν βίον τοῦ πρὸς ἡμέραν τιμωμένου ἀγίου τῆ Ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ; Μετερχέσθω τὸ εὐρυθμον, καὶ ἐφ' ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν ἀδομένων, ἐπιγινωσκέτω τὴν τοῦ βίου διαγωγὴν. Καὶ πᾶς μὲν τῶν ἀγίων ὑπ' ἐκείνῳ τιμώμενος ἀναδείκνυται· αὐτὸς δὲ ἐν πᾶσιν ὁρᾶται τιμώμενος, ἐν ἄλλων βίοις αὐτὸς ἐξυμνούμενος, διὰ τὸ λιγυρὸν καὶ εὐρυθμον τῆς ἐμμελοῦς μελωδήσεως. Ἄλλος μὲν οὖν μεγαλυνέτω τὸν βίον τοῦ μακαρίου, ὁ δὲ τῆς γνώσεως τὸ ὑπερφέρον, πάντες δὲ πάντα ἐπίσης καὶ διὰ πάντων μεγαλυνέτωσαν τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, ἧτις τούτῳ οὕτως ἐκκέχυται, ὡς εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐξελθεῖν τὸν φθόγγον αὐτοῦ, καὶ εἰς τὰ πέρατα πάντα τὰ τῶν μελωδημάτων θεοκρότητα ῥήματα. Περὶ γὰρ τῶν ἄλλων τί κρῆ καὶ λέγειν; ὁπόσους ἐκεῖνος ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς ἀπιστίας ἐξείλκυσε, καὶ πρὸς τὴν τῆς ἀγίας Τριάδος γνῶσιν ἐρύθμισε· πόσους δὲ πέπεικε, χαίρειν εἰπεῖν τῷ κόσμῳ καὶ τοῖς ἐν κόσμῳ, καὶ τὸν μονήρη βίον ἀσπάσασθαι· πόσας δὲ γυναῖκας παρθενεύειν ἐδίδαξεν, ἵν' ἔχοιεν τὰς λαμπάδας ἀναπτομένας διηνεκῶς, καὶ συνέλθοιεν τῷ μνηστῆρι Χριστῷ, ἄρτι κραυγῆς τελουμένης ἐν τῷ μέσῳ δὴ τῆς νυκτός;

κη'. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πάλιν ὑπερόριος γίνεται, τὸ οὐραῖον περισείσαντος τοῦ πτερνοσκόπου Σατάν, καὶ

τὸν τότε πονηρὸν βασιλέα κινήσαντος. Οὐκ ἦν γὰρ ἡρεμεῖν, τὸν ὡς σῖτον σινιάσαι ζητοῦντα τοὺς εὐσεβεῖς, ἀλλὰ παντοίως κινεῖ τὰς πρὸς αὐτὸν ῥεπούσας ψυχάς. Ὅθεν καὶ πάλιν πόλεμος κατὰ τῆς ἀτινάκτου πανταχόθεν Ἐκκλησίας ἀναρριπίζεται, καὶ τὰ ἱερὰ μορφώματα Χριστοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ ἀγίων πάλιν διώκονται, ἃ τιμᾶσθαι ὅλη γλώσση τὸ πλῆθος ἀναδιδασκῶν ὁ γενναιότατος, καὶ ἀνακηρύττων τῆς ὀρθοδοξίας τὰ δόγματα, οὐκ ἐν οἰκίᾳ οὐδ' ἐπὶ δώματος, ἀλλ' ἐν πλατείαις καὶ παρῤῥησίᾳ, ἐξωθεῖται τῆς πόλεως, καὶ ἦν ἐν ὑπερορίᾳ στενοχωρούμενος, μᾶλλον δ' ἐαυτὸν οἰκειογνωμόνως στενοχωρῶν. Μετ' οὐ πολὺ δὲ λήξαντος τοῦ κακοῦ, καὶ τοῦ χειμῶνος λωφήσαντος, καὶ ὀρθοδόξοις δοθέντων τῶν σκήπτρων βασιλεῦσιν ἀπὸ Θεοῦ, μετακαλεῖται αὐθις κατὰ Θεόν. Ὁ δὲ οὐ πείθεται, τῇ ὑπερορίᾳ ὡς παραδείσῳ διὰ Χριστὸν ἠδυνόμενος.

κθ'. Πλὴν ἐπεὶ ἐκεῖνοι μὲν ἐπέκειντο ἀντιβολοῦντες τὴν ἀνάξουσι, ὁ δὲ ἀντιτείνειν οὐκ εἶχε, διὰ τὸ καὶ πρὸς τοὺς ἐν τῇ πόλει φιλόανθρωπον, εἶκει ταῖς τῶν κρατούντων πυκναῖς παρακλήσεσι, καὶ τὴν ὑπερορίαν τέως καταλιπὼν τῇ Βυζαντίδι ἐπιφοιτᾷ· καὶ μόλις μὲν, πείθουσι δ' ὅμως, ταῖς ἄλλαις χαίρειν εἰπόντα τιμαῖς, ἐκκλησιαστικῶν προστῆναι πραγμάτων, καὶ τὴν φυλακὴν ἐμπιστευθῆναι τῶν τῆς Ἐκκλησίας ἱερῶν κειμηλίων. Οὐκ ἐπείθετο δὲ ἄρα τοῖς ἄρχουσι, καὶ διὰ τοῦτο τὴν διακονίαν ἐδέχετο, ἀλλ' Ἰγνατίῳ τῷ θείῳ (πολὺς δὲ ἄρ' οὗτος τὴν ἀρετὴν, καὶ τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ

ζῆλον θερμότητος), ἄρτι τῆς ἀρχιερωσύνης ἐμπιστευθέντι τοὺς οἴακας· ὃς τὸ περιὸν τῆς ἀρετῆς τοῦδε τοῦ ἱεροῦ δυσωπούμενος, ἔσπευδεν ἔχειν συγκοινωνὸν τῶν πόνων, κὰν τοῖς ἀναγκαίοις συλλήπτορα· καὶ πρόφασιν τὴν διακονίαν εὐράμενος, τοῦ ποθουμένου ἐτύγχανε. Καὶ ἦν ἐκείνῳ συνομιλῶν θαμὰ, καὶ παρ' αὐτοῦ τὰ ἀγνοούμενα διδασκόμενος. Καινὸν δὲ πάντως οὐδὲν εἶ τινα τῶν ἀπορρήτων τῆς Γραφῆς μυστηρίων ἐκείνῳ μὲν ἠγνοεῖτο, τῷ δὲ μεγάλῳ τῷδε Πατρὶ, διὰ τε τὸ πολὺ τῆς σπουδῆς καὶ τὸ περιὸν τῆς καθάρσεως, καὶ ἐγινώσκετο καὶ διηρθροῦτο μετὰ πολλῆς μελιχρότητος, ὃ χάρισμα τῶν παρὰ τῷ μεγάλῳ Παύλῳ ὑμνουμένων ἐστίν, ἄλλου μὴ προσδεόμενον Θεοῦ χαρίσματος.

Λ'. Ἄλλ' ἐπεὶ καὶ ὁ μέγας ἀρχιερεὺς οὗτος γῆρα ἔταλαιπωρεῖτο, καὶ καμᾶτῳ πολυειδεῖ πρὸς Θεὸν ἐξεδήμησε, διαδέχεται τὸν τῆς ἀρχιερωσύνης θρόνον ὁ Φῶτιος, ὃς τῆς συγκλήτου βουλῆς ἐτύγχανε τὸ πρωτεῖον ἐπιφερόμενος, διὰ τε τὸ πολὺ τοῦ λόγου καὶ τὸ ὑπερβάλλον τῆς γνώσεως, καὶ ἅμα διὰ τὸ δεινὸν τοῦ νοός, καὶ πρὸς τὸ συνθεῖναι καὶ σκευάσαι πράγματα ἐπιτήδειον, ἐξ οὗ καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ἱερωσύνης ἀπεκληρώσατο, ἵνα μὴ λέγω πάντα τὰ τοῦ ἀνδρός, καὶ που καὶ πρὸς διαβολὰς χωρήσω τοῦδε, ἀπὸ τοῦ πράγματος εἰς τοῦτο παρακινούμενος. Πλὴν ὅτι καὶ οὗτος τῷ μεγάλῳ τούτῳ Πατρὶ Ἰωσήφ τὴν ἴσην ἐτήρει τιμὴν, καὶ τῷ μέσῳ τῆς καρδίας ὑπέκρυπτε, Θεοῦ ἄνθρωπον ὀνομάζων, καὶ ἰσαγγέλω κατὰ τὸ θεμιτὸν

προσέχων αὐτῷ. Ἐνθεν τοι καὶ ὅλην τὴν φροντίδα τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων αὐτῷ ἀναθέμενος, Πατέρα Πατέρων ἐκάλει, καὶ τοὺς τῶν πρώτων βαθμῶν ἀξιουμένους τῆς Ἐκκλησίας παρεκάλει τούτῳ ἀνατιθέναί τοὺς λογισμούς· ὁ δὲ καὶ πᾶς ἐτέλει καὶ πρὸ τῆς πατριαρχικῆς παρακλήσεως. Ἦν γάρ, κατὰ τὰ ἴσχυρα τῶν ἀσμάτων, κομιδῆ εὐφυῆς, ἀλώπεκας ἀμαρτημάτων κατέχειν σμικρὰς, καὶ ἀποκτέννειν τῆς νοουμένης γῆς τοὺς ἀμαρτωλοὺς, ὃ φησὶν ὁ θεῖος Δαβὶδ, ναὶ δῆτα καὶ ψυχὴν ἐπιστηρίζαι καὶ βεβαιώσασθαι, καὶ τὸν εἰς σαρκικὰς ὀρέξεις δίκην σφαίρας κατὰ πρηνούσας κυλιόμενον ἀναστῆσαι τῆς ἀμαρτίας καὶ ποιῆσαι μετάρσιον· ἀλλὰ καὶ τὸν ἀπερικτυπῆτῳ συζῶντα σχολῇ, καὶ ταῖς τῆς ἁγίας Τριάδος θεωρίαις περιλαμβόμενον, ἔτι πείσαι, μὴ χαλάσαι τὸ θεῖον πτερόν, μηδὲ μετεωρισθῆναι, διὰ τὰς ἐν θεωρίαις παγίδας (δι' ὧν ὁ πτερνοσκόπος οἰήσεως πάθει τοὺς πολλοὺς πρὸς τὸ τῆς ἀπωλείας κατήγαγεν βάραθρον), γαλήνην μὲν διδάσκων ὅπως συνίσταται ἡ ψυχὴ, καὶ ὅπως τὰ φυσικῶς ἐγκατεσπαρμένα τῆς γνώσεως σπέρματα, παντοίως ἐν ἡμῖν κατὰ κρᾶσιν καὶ ἰδιότητα μεταποιοῦνται τε καὶ ἐπαύξονται, πρὸς ὅπερ ἕκαστος πέφυκε.

λα΄. Καὶ τί μὴ λέγω τὰ μείζω καὶ τελεώτερα; Ἐώρα τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ γενναῖος, καὶ ἀπὸ μόνης τῆς ὄψεως ὁποῖα πάθει ἕκαστος ἐδεσμεῖτο, μυστηριωδῶς προδιέγραφεν, ὁμοῦ μὲν ὑπεκκλίνων τὴν δόξαν, ἵνα μὴ τις τυχὸν ὑπολειφθεῖ παρὰ τοὺς πολλοὺς, ὁ τοῖς

πᾶσιν ἄγγελος νομιζόμενος, καὶ ἵνα μὴ ἐντρέψη τὸν ἁμαρτάνοντα, καὶ διὰ τοῦτο ποιήσῃ πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἐπιρρέπεστερον· φιλεῖ γὰρ τὸ τέως κρυπτόμενον, καὶ ὡς αἰσχύνῃς ἔργον νομίζεσθαι· τὸ δὲ πρὸς πολλὰς ἀκοὰς ἐμπεσὸν εὐκαταφρόνητον τῷ ποιοῦντι λογιζέσθαι.

λβ'. Ἀλλὰ γὰρ ἐπεὶ ἔδει καὶ τοῦτον, ἄνθρωπον ὄντα καὶ τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως περικείμενον, μᾶλλον δὲ ἐν ὀστρακίνῳ σκεύει τοῦ σώματος τὸν μέγαν τῆς ἀρετῆς περικρύπτοντα μάργαρον, ἀναλῦσαι πρὸς τὸν Θεόν, καὶ τῇ ἀλήκτῳ μαρμαρυγῇ τῶν θείων θεωρημάτων ἀμέσως ἐνωραΐζεσθαι· καὶ τῶν πολλῶν ιδρώτων τὸν μισθὸν συγκομίσασθαι· νοσεῖ μὲν ὀλίγον, διὰ δὲ θείας ἀποκαλύψεως μυεῖται τὴν ἐκδημίαν, ἀγγέλου τούτῳ κατὰ τοὺς ὕπνους λαλήσαντος. Ὁ τῶν νηστειῶν τοίνυν παρῳχῆκει καιρὸς καὶ ἡ τοῦ σωτηρίου πάθους μεγάλη καὶ σεβασμία ἐφεστήκει Παρασκευή· ἐν ἣ τὸ γραμματεῖον, ἐφ' ᾧ αἱ πᾶσαι τοῦ ποιμνίου ἀναγεγραμμέναι κτήσεις ὑπῆρχον ἀράμενος, καὶ σὺν τούτῳ καὶ τὸν μαθητὴν Θεοφάνην παραλαβὼν, Φωτίῳ τῷ ἀρχιερεῖ παρατίθεται, μηδὲν τι πλεον ὁ γενναῖος προσημνάμενος. Ὁ δὲ παντοίοις λογισμοῖς ἐπατάσσετο τὴν καρδίαν, καὶ τί ποτε τοῦτό ἐστι καθ' ἑαυτὸν ἐλογίζετο· οὐκ ἔμελλε δὲ πάντως ἐπὶ πολὺ ἀγνοεῖν· τὰ γὰρ τοῦ θανάτου προμηνυτήρια (καῦσος δὲ ἦν ταυτὶ πυρετός) ἀντὶ πάσης φωνῆς τὸ παρὰ τοῦ μεγάλου τελεσθὲν προεμήνυε.

λγ'. Καὶ ἦν ἐκεῖνω ἡ ἀλγηδὼν εὐχαριστίας ὑπόθεσις, καί, Εὐλογῶ σε, ἔλεγεν, ὁ Θεός, ὅτι σοῦ ταῖς νοηταῖς διαπεφύλαγμαί πτέρυξιν, ἀλλὰ συντήρησόν με καὶ μέχρι τῆς τελευταίας ἀναπνοῆς, καὶ ἀπλανῶς δὸς διαβῆναι τὸν ἄρχοντα τοῦ σκοτοῦς καὶ τὰ ἐν ἀέρι φαντάσματα, μὴ ποτε διὰ τὰς ἐν τῷ βίῳ τελεσθείσας ἀπροσεξίας ἐπιχαρεῖη ἐπ' ἐμὲ ὁ ἐχθρὸς μου.

Κυβέρνησον δὲ καὶ τὸ ποιμνιὸν σου, Λόγε Θεοῦ, καὶ τῇ σῇ παντοκρατορικῇ δεξιᾷ διέπε μέχρι τερμάτων αἰῶνος, τὰ τέκνα τῆς Ἐκκλησίας εὐλόγησον· γαλήνην σταθηρὰν ταῖς Ἐκκλησίαις σου δώρησαι, τὸ βασίλειον ἱεράτευμα ταῖς σαῖς κατακόσμησον χάρισι, ταπείνωσον τὸν Βελίαρ ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν ἀγαπῶντων σε, πᾶσαν αἵρεσιν ὡς ψυχολεθρίαν γάγγραιναι τῆς Ἐκκλησίας ἀπέλασον, καὶ δὸς τῇ παναθλία ψυχῇ μου ἀταράχως διαζευχθῆναι τοῦδε τοῦ σῶματος. Οἶδα, Δεσπότη, ὡς τὸ πανάχραντόν σου πνεῦμα, οὐκ ἀναπέπαυται ἐν ἐμοὶ διὰ τὰς ἀπομορξθείσας τῇ ψυχῇ μου κηλίδας· ἀλλὰ σὺ διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν σου χρηστότητα πάριδέ μου τὰς ἀνομίας, καὶ κλήρω τῶν πρωτοτόκων τῶν ἀναγεγραμμένων ἐν οὐρανοῖς συναρίθμησον. Εἶπε ταῦτα καὶ τοὺς παρόντας εὐλογήσας, καὶ τοῖς ἀποῦσι τὰ ἐξιτήρια ἐπευξάμενος, εἶτα καὶ τῶν ἀχράντων μεταλαβὼν μυστηρίων, ἠρέμα τε τὰς χεῖρας ἄρας εἰς οὐρανόν. Καὶ οἶον πρὸς ἐραστήν ἐλόμενος ἀπάντων, φαιδρῶ καὶ ὑπομειδιῶντι προσώπῳ, χερσὶν ἀχράντοις Θεοῦ τὸ πανάχραντον πνεῦμα παρέθετο.

λδ'. Ὅτε καὶ πανταχόθεν τὰ σμήνη τῶν μοναχῶν κατὰ ταυτὸν ἀθροιζόμενα, κατεστενοχώρουν τὸν τόπον τῆ συνδρομῆς, καὶ τὰ μυριόμικτα πλήθη, ὧν ἐκεῖνος ἐπεμελεῖτο παντοίως, ὁ μὲν τὸν πατέρα ἐπολοφυρόμενος ἦν, ὁ δὲ τὸν τροφέα, ἄλλος τὸν τῆς ἰδίας ψυχῆς ἐπιμελητήν, ὁ δὲ τὸν ἐν δεινοῖς ἐπίκουρον στερνοτυπῶν ἐλεεινῶς ὠλοφύρετο, πάντες δὲ τὸν πάντα πᾶσι γινόμενον ἵνα τοὺς πάντας κερδήσῃ, κατὰ τὸν μέγαν Ἀπόστολον. Καὶ διετελεῖτο ἡ ἐκφορά, καὶ τὸ φωτὸς ἄξιον ὑπὸ δαψιλεῖ τῷ φωτὶ ὑπὸ γῆν κατεκρύπτετο, ἀγγέλων ἄνωθεν προσκιρτώντων καὶ οἶον ἐπαγαλλομένων τῷ συμπολίτῃ, καὶ συνθιασώτῃ αὐτῶν, ἀνθρώπων κάτωθεν οἰμωζόντων διὰ τὸ ἐκείνου πρὸς πάντας φιλάνθρωπον, δαιμόνων φριπτόντων τῆ ἀνόδῳ τῆς θείας ἐκείνου ψυχῆς, οἱ τέως τὸν ἄερα καταλιπόντες ἀπεδίδρασκον πόρρωθεν· καὶ τινες ἀπὸ μακρᾶς ὁδοιπορίας ἄρτι πρὸς τὴν ἐνεγκαμένην μεταφοιτῶντες, ὀλοφυρμοῦ ἀερίου ἠσθάνοντο, τάχα τῶν πονηρῶν οἰμωζόντων, διὰ τὸ μὴ στέγειν τὴν ἀνοδὸν ἀὴρ ἅπας καθηγιάζετο καὶ γῆ τῆ καταθέσει τοῦ σώματος.

λε'. Καὶ τις ἀνὴρ, συνήθης ὡς τὰ πολλὰ τῷ ἀγίῳ, καὶ βίῳ λόγον κοσμῶν, καὶ τῷ λόγῳ τὸν βίον καθωραΐζων, ἐφκει κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἐκδημίας τῆς μακαρίας ἐκείνης ψυχῆς (πόρρω γὰρ ἦν), φωνῆς ἀκούειν καλοῦσης αὐτόν· Ἔξιθι, καὶ βλέπε παράδοξα καὶ θεῖα μυστήρια· ἀμέλει καὶ τῆς οἰκείας, ὡς ἐδόκει ἐκείνῳ, ὑπὸ τῆς φωνῆς ἀφυπνισθέντι καὶ ἐξιώντι ὁράται τι

φόβον καὶ χαρὰν ἐμποιοῦν θέαμα. Ἐφαίνετο γὰρ ὅλον τὸ κῦτος τοῦ οὐρανοῦ διασχιζόμενον σώματος, τὰ δὲ τάγματα τῶν ἁγίων ὀμιλαδὸν τῆς μακαρίας περιοχῆς ἐξερχόμενα, οὐ καθ' ἕνωσιν μίαν καὶ τὴν αὐτὴν, ἀλλὰ προηγείτο μὲν ἢ τῶν ἀποστόλων ἀκρότης μετὰ τῆς ὅλης αὐτῶν ὀμηγύρεως, μάρτυρες δὲ μετὰ τούτους συνεφεπόμενοι κατεφαίνοντο, καὶ καθεξῆς οἱ προφήται, καὶ τῶν ἄλλων ὁσίως βεβιωκότων τὰ στίφη, καὶ ὁ τῶν διαπρεψάντων ἐν ἁγιωσύνη καὶ ἀρχιερωσύνη παναγιώτατος σύλλογος. Ἐώρα γοῦν τὸ γινόμενον ὁ ῥηθεῖς ἐκεῖνος ἀνὴρ, καὶ ὅλος ἦν ἐκπλήξεως καθορῶν· ἀλλ' οὐκ ἠδύνατο συμβαλεῖν τῷ παραδόξως γινομένῳ θεάματι, ἐνθεν τοι καὶ διηπορεῖτο καθ' ἑαυτὸν, Τί ποτέ ἐστι τὸ ὁρώμενον; Καὶ δὴ τῆς προτέρας ἐδόκει καὶ αὐθις ἀκούειν φωνῆς· Νῆφε, ἄνθρωπε, ἰδοὺ τὸ ὁρώμενον πρόδηλον· ἤκουε ταῦτα· καὶ ὁρᾷ νεανίσκους τέσσαρας τὸν ἀριθμὸν, πτερὰ περικειμένους ἐπὶ τῶν ὤμων, καὶ ὡσπερὶ τινα κόρην ἄρτι καλὸν καὶ ἠδὺ ἀπολάμπουσιν ἐν μέσῳ κατέχοντας, καὶ τοῖς τῶν ἁγίων ἐκείνων χοροῖς διακελευομένους καὶ λέγοντας· Δέξασθε μεθ' ὑμῶν τὴν μακαρίαν ταύτην ψυχὴν, ἣτις ὑμῖν πολλὰ διεμελώδησε μελωδήματα, μετὰ καὶ τοῦ τὸν ὑμέτερον βίον ἀπομιμήσασθαι. Καὶ πάντας ἑώρα ταύτην ἀσπαζομένους περιχαρῶς, προηγησαμένης τῆς Μητρὸς τοῦ Θεοῦ.

λς'. Ἀμέλει καὶ πάλιν διηπόρει ὁ ἄνθρωπος, Τίς ποτε δὲ αὕτη ἢ τοσαύτης τῆς δόξης ἀπολαβοῦσα, καὶ τῆς

ὕπὲρ λόγον τιμῆς; Καὶ ἀκούει τῶν φερόντων ἐκείνην ἀγγέλων διαπρυσιῶ φωνῇ· Οὗτός ἐστιν Ἰωσήφ, Ἰωσήφ τῶν Ἐκκλησιῶν ἢ εὐπρέπεια, ὃς ἀποστόλων τὸν βίον καὶ τῶν μαρτύρων ἐν βίῳ καλῶς μιμησάμενος, ἀλλὰ καὶ πάντα τιμήσας τῇ δεδομένη τούτῳ παρὰ τοῦ Πνεύματος χάριτι, ἄσματὰ τε θεῖα τούτοις ἀξίως τῆς οἰκείας σοφίας καὶ γνώσεως πλέξας, παρὰ τούτων αὐθις ἀντιτιμᾶται, ταύτην ὑπαντῆν πρὸς οὐρανοὺς εἰσιτήριον, οὕτω Θεοῦ διατάξαντος, ἵνα μηδεὶς τῶν ἀπ' αἰῶνος ἀγίων ἀπῆ, ὥστε πάντα ὁμοῦ συνδραμόντας τελέσαι τὸν ἐπιβατήριον τῷ γενναίῳ τούτῳ ζηλωτῇ τε καὶ μιμητῇ. Ἀλλὰ γὰρ καὶ ἔτι βλέπε καὶ τὰ τούτων παραδοξότατα· καὶ ἅμα ἔλεγον, καὶ ὅλος οὐρανὸς ἐξεκένωτο, καὶ τάξεις πᾶσαι τῶν οὐρανίων δυνάμεων, ἐντίμως ἄγαν καὶ εὐλαβῶς κατησπάζοντο. Καὶ οὐκ ἔτι δυνατὸς ὄρᾶν ἦν ὁ τῆς θεωρίας ταύτης καταξιωθεὶς τὰ ἐπεκεῖνα, ὑπὸ πολλῆς ἀγωνίας ἰδρῶτι λεπτῷ πανταχόθεν κατασταζόμενος. Τίνα ταῦτα; Ἡ πρὸς τὴν ἁγίαν Τριάδα εἰσαγωγή καὶ προσκύνησις, ἢ μετὰ τῶν ἀγγέλων παράστασις, ἢ ἄρρητος γνῶσις αὐτῆς αὐτῷ κεχυμένης ἀμέσως, διὰ τὴν χωρὶς παραπετασμάτων ἀνάκρασιν.

λζ'. Καινὸν δὲ πάντως οὐδὲν εἰ τοιαύτης ἐν τῇ ἀνόδῳ τιμῆς κατηξίωτο· παρὰ γὰρ τούτων τετίμηται, οἷς ἀεὶ συντιμᾶσθαι δίκαιόν ἐστιν, ὅτι καὶ τούτων τὸν βίον ἀπηκριβώσατο, τοῖς ἀποστόλοις συναριθμούμενος, ὡς ἀπόστολος· τοῖς μάρτυσιν ὡς μάρτυς ἀναίμακτος, ὅτι τὸν πόνον μᾶλλον ἐπέτεινε τῇ τῆς ζωῆς ἀποκληρώσει,

καὶ παρατάσει τῷ οἰκείῳ τοῦ συνειδότος μαρτυρίῳ ἐπαγαλλόμενος· τοῖς ὁσίοις ὡς ὁσιος, ἀγνήν τὴν ἀγίαν ψυχὴν καὶ μέχρι φαντασίας ἀπεργασάμενος· τοῖς προορῶσι τὰ μέλλοντα, ὡς τῆς προῤῥήσεως οὐκ ἀμοιρῶν τοῦ χαρίσματος· πλέον ἔχων ἀπάντων (ἵνα τι πλέον τῷ μακαρίῳ χαρίσωμαι), ὅτι τοῖς ἄλλοις πᾶσιν αὐτὸς ἐπέθηκε διὰ τῆς ἐμμελοῦς μελωδίας τὴν ψυχὴν, εὐκόσμως ἄγουσαν ἐγκωμιαστικὰ μελωδήματα. Αὐτὸς δὲ παρὰ πάντων μίαν ταύτην τιμὴν εἰσβατήριον εἰσουρανίου παστάδος [ἀπεκεκλήρωτο], μᾶλλον μὲν οὖν καὶ ἀπολαύει, καὶ συναπολαύει τούτοις τῆς παρὰ τῆς ἀγίας Τριάδος τιμῆς τε καὶ λαμπρότητος· ἢ παριστάμενος, καὶ τῆς ὑπερφώτου κατατρυφῶν ὠραιότητος, μέμνηται μὲν ἡμῶν τῶν τιμώντων αὐτόν, ἀντιβολεῖ δὲ διηνεκῶς ὅπως καὶ ἡμεῖς ἀβρόχως τὴν τοῦ βίου διαπεράσαντες θάλασσαν πρὸς τὸν ἄκλυστον λιμένα καθορμισθείμεν.

λη΄. Ἄλλ΄, ὃ Θεοῦ θεράπων πιστότατε, παῦσον τὸν ἐν ἡμῖν τῆς σαρκὸς ἰσχυρότατον πόλεμον, καὶ δίδου ταῖς σαῖς πρὸς τὸν Θεὸν παρακλήσεσιν, ἀφάνταστον ἡμῶν διατηρεῖσθαι τὸν νοῦν· ἔχεις γὰρ παρρησίαν πολλήν, ὡς τεθεικῶς τὴν σὴν μακαρίαν ψυχὴν ὑπὲρ τῆς ἀγίας εἰκόνης αὐτοῦ, ὡς τιμήσας τοὺς ἀγίους αὐτοῦ τοῖς σοῖς ἀγίοις πονήμασι, μεθ’ ὧν πρεσβεύοις ὑπὲρ ἡμῶν, τῶν σὲ προστάτην ἔχειν ἐπευχομένων ἀεὶ, καὶ ἐλλάμποις ἡμῶν τὸν νοῦν νοερῶς τυπῶν πρὸς μυστικὴν μελωδίαν τοῦ Πνεύματος, ἵνα συμφωνοῖη τὰ ἔξω τοῖς ἔνδοθεν, καὶ τὸ μακάριον ἄδοι κατὰ τὸ κρυπτὸν καὶ νοούμενον

ἐμμελῶς μουσούργημα καὶ μελόδημα, ἐν μὲν τῷ
τόπῳ τῆς παροικίας εἰκονικῶς τε καὶ τυπικῶς, ἐν δὲ
τῷ μέλλοντι αἰῶνι νοερῶς καὶ τελεστικῶς, ἐν αὐτῷ
Χριστῷ, τῷ σὲ τιμήσαντι καὶ δοξάσαντι εἰς τοὺς
αἰῶνας. Ἀμήν.

